

LÄÄNERANNA VALLA TUULEPARKIDE ERIPLANEERINGU DETAILSE LAHENDUSE JA KSH II ETAPI ARUANDE KOOSKÕLASTUSEL LAEKUNUD KIRJAD JA ARVAMUSED ASUTUSTELT NING VASTUSSEISUKOHAD.

Sisukord

Asutuste kooskõlastuskirjad ja arvamused	2
1. Keskkonnaamet 27.05.2024 kiri nr 6-/24/9540-2	2
2. Kaitseministeerium e-kiri 08.06.2024	7
3. Maa-amet 14.05.2024 kiri nr 6-3/21/13749-17	8
4. Muinsuskaitseamet 13.05.2024 kiri nr 1.1-7/2602-12	9
5. Päästeamet 14.05.2024 kiri nr 7.2-3.4/2627-2	9
6. Regionaal- ja Põllumajandusministeerium 06.06.2024.2024 kiri nr 14-3/2251-1	9
7. Terviseamet 16.05.2024 kiri nr 9.3-1/24/2760-6	13
8. Transpordiamet 31.05.2024 kiri nr 7.2-1/24/5848-9	13
9. Kliimaministeerium 10.06.2024 kiri nr 7-15/24/2298-2	14
10. Lääne-Nigula vald 05.06.2024 kiri nr 7-1/24-23-2	14
11. Advokaadibüroo Ristal Keba Partnerid kiri 06.06.2024	15
12. Erasik (Taivo Tambre) kiri 03.06.2024	21
13. Erasik (Rannar Soosalu) kiri 19.05.2024	21
14. Sunly AS kiri 10.06.2024	22
15. Keskkonnaamet 17.07.2024 kiri nr 6-5/24/9540-4	31
16. Keskkonnaamet 01.08.2024 kiri nr 6-5/24/9540-6	33

Järgnevalt esitatakse KSH protsessis koostöötegitajena osalevate asutuste kooskõlastusringil esitatud tagasiside ning muud arvamused ja vastusseisukohad neile:

Asutuste kooskõlastuskirjad ja arvamused

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
1. Keskkonnaamet 27.05.2024 kiri nr 6-/24/9540-2	1.1. Eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja KSH I etapi aruande lk 18 punktis 1.4 on märgitud - <i>maakaablite paigaldamisel tuleb võimalusel vältida kaitsealuste objektide läbimist, kuid kui see on siiski vajalik või otstarbekas, siis tuleb lähtuda konkreetse ala kaitse-eeskirjas toodud tingimustest; välistada tuleb ebasoodsad mõjud Natura 2000 alade kaitse-eesmärkidele</i>. Detailse lahenduse seletuskiri lk 26 - <i>Kavandatud trajektooriga tuulepargi alajaamast Lõpe alajaama läbib kaabelliin Nätsi-Võlla looduskaitseala. Siiski asub trajektoori ühtses koridoris olemasoleva 10 kV õhuliini, Lõpe-Mäli 35 kV maakaabelliini ja Lõpe-Mäli valguskaabliga, mistõttu avalduvad keskkonnamõjud on minimaalsed</i>. Detailse lahenduse KSH aruanne tuulepargi liitumist põhivõrguga ei käsitle ning kaabli rajamise mõjud Nätsi-Võlla looduskaitseala (ning loodusala) ja ka teiste võimalikku mõjusfääri jäävate kaitstavate loodusobjektide kaitse eesmärkidele on hindamata.	Selgitame, et Lõpe alajaama suunduvate maakaablite kavandamisel on arvestatud eriplaneeringu I etapi tingimustega, sh et uued kaabelliinid järgiks võimalusel maksimaalselt olemasolevaid tehnilise taristu koridore või nende vahetut lähedust. Detailses lahenduses kavandatud põhimõttelise maakaabelliini trajektoori ühtib olemasoleva taristuga (10 kV õhuliini, Lõpe-Mäli 35 kV maakaabelliin ja Lõpe-Mäli valguskaabel). Planeeringu detailne lahendus kajastab põhimõttelist maakaabli ühendust Lõpe alajaama. Tegemist ei ole detailse lahenduse kehtestatava perspektiivse liinikoridoriga, vaid täpne elektrivarustuse lahendus tuleb anda projektiga. Seetõttu ei käsitle ka KSH täpsemalt maakaabli mõjusid. Kaabel Lõpe alajaama rajatakse läbi projekteerimistingimuste menetluse, millele tuleb koostada keskkonnamõju eelhindang, mis hindab mh mõjusid kaitstavatele loodusobjektidele. Selgitame lisaks, et detailses lahenduses näidatud kaabli põhimõttelise asukoha puhul on siiski arvestatud kaitstavate objektide vältimisega (nt erialgselt Mõtsu must-toonekure püsielupaika läbinud kaabel suunati sellest mööda olemasoleva maantee äärde). Nätsi-Võlla LKA puhul peeti otstarbekamaks jätta maakaabel kulgema kaitseala piiresele jäävale olemasolevasse õhuliini koridori arvestades, et otsest vastuolu kaitse-eeskirjaga ei ole ja mõjud olemasolevas liinikoridoris on minimaalsed ning vajadusel leevendatavad. Täiendame siiski teie kommentaari alusel KSH aruannet ning sõnastame selgemalt, et maakaabli ühenduse rajamine toimub läbi projekteerimistingimuste menetluse ning ka mõjude hindamine (KMH eelhindang) tehakse vastava protsessi osana.
	1.2. Asukoha eelvaliku ja KSH I etapi aruande lk 13 - <i>planeeringu järgmises etapis tuleb korraldada laia kodupiirkonnaga haruldaste linnuliikide elupaigakasutuse</i>	Täname tähelepanu juhtimast ja selgitame, et aruandes on juttu eeskätt Jäärumetsa merikotkastest, kes ongi viidatud leiukoha KLO9129760 pesitsejad. Selguse huvides nimetame aruandes

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
	<i>uuringud järgmistel aladel: 2 ja 2a (must-toonekurg, merikotkas)...</i> Detailse lahenduse KSH lk 82-83 ja selle aluseks olevas linnustiku uuringus on küll merikotkast käsitletud (ning on ka märgitud, et kotkaste hukkumine tuuleparkides on kujunemas oluliseks probleemiks), kuid seal on esitatud andmed piirkonnaga mitte seotud ja mitte pesitsevatele lindude kohta ning vähegi sisulised hinnangud planeeringualast u 2 km kaugusel paiknevale kahele püsivalt asustatud elupaikadega (KLO9129762 ja eelkõige KLO9129760, Massumetsa looduskaitseala kaitse-eesmärk) seotud isenditele sisuliselt puuduvad.	selle kõnealuse Jäärumetsa leiukoha ümber Massumetsa leiukohaks, mis kirjeldab paremini pesa asukohta (Massumetsa looduskaitsealal). Aruandes on toodud hinnangud selle leiukoha kotkaste osas ja ka laiemalt merikotka osas, täpsustame siiski sõnastust ja toome konkreetsemalt välja, et merikotka osas ei ole mõju päriselt välistatud. Lisaks täiendame KSH aruannet ja toome just merikotkast lähtuvalt konkreetsemalt välja meetme, mille abil on võimalik kokkupõrkeohtu vähendada (tehnilised lahendused, mis võimaldavad aktiivset tuulikute juhtimist (seiskamist) lindudega kokkupõrgete vähendamiseks). Lisame infoks, et linnustiku uuringute koostajad ei pidanud vajalikuks ega otstarbekaks paigaldada lindudele GPS jälgimisseadet, mida KSH I etapi aruandes eelistatult soovitati. Ka EOÜ esitas oma pakkumise ja metoodika KSH tarvis linnustiku uuringu läbiviimiseks. Ka EOÜ pakutud metoodika kohaselt ei peetud GPS seadmega merikotka jälgimist erinevatel põhjustel vajalikuks.
	1.3. Detailse lahenduse KSH lk 99 ning seletuskiri lk 31 - <i>Küti ja Kolga jõgedele on LKS § 38 lg 1 p 4 alusel kehtestatud 50 m laiune ehituskeeluvöönd, mis metsamaal laieneb veekogu kalda piiranguvööndi piirini (LKS § 38 lg 2). Ehituskeeld ei laiene LKS § 38 lg 4 p 8 kohaselt maakaabelliinile, LKS § 38 lg 5 p 8 kohaselt kehtestatud tuuleparki kavandava kohaliku omavalitsuse eriplaneeringuga kavandatud tehnovõrgule ja -rajatisele ning p 9 kohaselt sillale. Kavandatava tegevuse puhul ei laiene ehituskeeld seega Küti jõega ristuvatele juurdepääsuteede rajamisele.</i> Palume täpsustada, kuidas on jõutud järeldusele, et kalda ehituskeeld ei laiene uute juurdepääsuteede rajamisele. Keskkonnaameti hinnangul rakendub ehituskeeluvööndis teedega seonduv erisus üksnes avalikult kasutatavatele teedele (LKS § 38 lg 5 p 10) või maaparandussüsteemide osaks olevatele teedele (LKS § 38 lg 4 p 4) ning senise praktika kohaselt ei saa tuulepargi juurdepääsuteid võrdsustada tehnovõrkude ja -rajatistega. Lisaks märgime, et kavandades veekogude kallastele ehitisi, millele LKS § 38 lg 4 või 5 alusel	LKS § 38 lg 5 p 9 kohaselt ei laiene ehituskeeld kehtestatud tuuleparki kavandava kohaliku omavalitsuse eriplaneeringuga kavandatud sillale. Juurdepääsuteede ristumine Küti jõega on võimalik lahendada terasprofiilist sildadega (e torusildadega), seega rakendub kavandatavale tegevusele LKS § 38 lg 5 p 9 erisus. KSH aruannet täiendati lisaks kalda kaitse eesmärgi ja mõjuhinnangut käsitleva lõiguga.

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
	ehituskeeld ei laiene, tuleb lahenduse loomisel siiski arvestada ka ranna ja kalda kaitse eesmärkidega (mis on toodud LKS § 34).	
	1.4. Linnustiku uuringu aruande lk 4 joonis 2 – Kaitsealuste rähniliikide levik uuringualal. Kaart on salastatud ja levikuinfot ei ole võimalik kontrollida. Keskkonnaametile oleks võinud joonise nähtavaks teha, saates selle näiteks eraldi lisana.	Koos planeeringu ja KSH kooskõlastamisele esitamisega edastame KeA-le linnustiku uuringu aruande AK versiooni, kus rähnide levikukaart on nähtav.
	1.5. Linnustiku uuringu aruande lk 5 joonis 3 – Palume lisada joonise allkirja selgitus, mida tähistavad rukkiräägu vaatlusaladel olevad numbrid. Ilmselt on tegu häälitsemas kuulnud isaslindudega.	Joonise allkiri on järgmine: <i>Rukkiräägu ja öösorri levik uuringualal 2023. Rukkiräägul toodud laulvate isaslindude arv.</i> Täiendusteks puudub vajadus.
	1.6. Linnustiku uuringu aruande lk 8 on väike-kärbsenäpi kohta kasutatud väljendit <i>küpsete metsadega seotud värvuline</i> . Soovitame kasutada <i>vanade metsadega seotud liik</i> , sest metsade raieküpsus sõltub puuliigist ja ei ole liigi ökoloogilise nõudluse kirjeldamisel sobilik.	Täname täpsustuse eest. Arvestades, et KSH aruanne viidatud sõnastust ei kasuta ja tegemist ei ole sisuliselt mõjuhindamise seisukohalt olulise muudatusega, siis uuringu aruannet ei avata ning puudub vajadus KSH aruande muutmiseks. Küll aga edastame tagasiside uuringu koostajale, et oleks võimalik edaspidistes töödes kasutada korrektsemat sõnastust.
	1.7. Detailse lahenduse KSH aruande lk 79 on must-toonekure kohta märgitud, et <i>liigi kaitse tegevuskava (Sellis 2018) järgi ei ole 10 aasta jooksul asustamata pesapaigad kestlikud ja nende puhul on vajalik pesitsusbiotoobi kaitsmine</i> . Meie hinnangul ei ole antud tsitaat korrektne ning liigi kaitse tegevuskava ei loo üheseid seoseid pesapaiga asustusalaloo ja kestlikkuse vahel. Kestlikud võivad olla ka pesapaigad, kus on viimane pesitsus olnud enam kui 10 aasta eest, kuid maastik on liigile sobiv. Palume korrigeerida.	Täname täpsustuse eest. Selgitame, et viidatud sõnastust oli kasutatud linnustiku uuringu aruandes ja see kanti muutmata kujul KSH'sse. Eemaldame vastava lause KSH aruandest ja edastame märkuse uuringu koostajale, et oleks võimalik edaspidistes töödes kasutada korrektsemat sõnastust.
	1.8. Detailse lahenduse KSH aruande lk 79 täpsustust vajavad laused: 1.8.1. <i>Kassikakk. Liik eelistab vanasid, päikesele avatud männikuid. Selliseid metsi leidub uurimisalast läänesuunas Allika külas. Nende kasutuselevõtt tuleks kõne alla, kui liik otsustaks oma teadaolevast pesapaigast sinna kolida.</i> Ilmselt on silmas peetud, et kassikakk võib uurimisalast läände jäävaid männikuid asustada, kuid arendust silmas pidades võib seda tõlgendada ka arenduse laiendamisenä kassikakule sobilikku elupaika. Palume sõnastada nii, et mõte oleks selge.	Korrigeerime KSH aruandes vastavate lausete sõnastust. Must-toonekure vaatluste kirjelduses on silmas peetud vaatlusi veidi vähem kui 4 km kaugusel arendusalast.

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
	1.8.2. <i>Must-toonekurg. Plutof juhuvaatluste andmebaasis puuduvad ka liigi juhuvaatlused lähikonnast. On kaks vaatlust, mis jäävad kavandatavast tuulepargi alast napilt alla 4 km.</i> Palume täpsustada, kas silmas on peetud 4 km kaugusel arendusalast või 4 km lõunasuunas, mida võimaldab geograafiliselt <i>alla</i> (kaardil lõunas) kasutamine.	
	1.9. Üldkommentaarina märgime, et KSH lk 107 linnustikule suunatud leevendavad meetmed on äärmiselt üldised ning dokumendist ei selgu nende rakendatavus. Leevendavate meetmete välja töötamisel tuleb arvestada ka nende tõhususe ja rakendatavusega. 1.9.1. KSH lk 107, punkt 7. Suurendada rootorite visuaalset kontrasti rootori ühe laba või kõigi labade osaliselt mustaks värvimise kaudu. Tuugeni ühe laba tumedaks värvimine võib olla tehnoloogiliselt keeruline ning seni on meetme tõhususe kohta vaid üks teadusuuring, mistõttu ei pruugi meede olla tõhus. Siiski, kui võimalik, soovitame seda lahendust kasutada, sest piirkonnas võivad lennata kotkad, kelle hukkumist peab vältima. Lisaks leiame, et ligikaudu 46 hektari metsamaa raadamisega kaovad elupaigad mitmetele metsaliikidele. Öönelindude pesakohtade kao leevendamiseks on abi pesakastidest, mis on suhteliselt lihtne ja odav meede (koostöös teadlastega võimaldaks see uurida, kuidas mõjutab tuugeni lähedus öönelinnu pesitsusedukust, elupaigavalikut või füsioloogiat – neil tulemustel oleks rakenduslik väärtus pidades silmas kogu tuuleenergeetika arendamist ja seda mitte ainult Eestis, vaid laiemalt).	Täname tagasiside eest, leevendavate meetmete osas vaadati aruanne üle ja vajadusel täiendati vastavalt KeA poolt välja toodud punktidele. Oleme teadlikud, et rootorite visuaalse kontrasti suurendamise meetod (labade mustaks värvimine) ei ole veel läbi pikaajalise kasutuse toimivuse osas kinnitust saanud meetod, kuid meetme rakendamine lähtudes ettevaatusprintsipiist on siiski soovitatav. Öönelindude pesakohtade kao osas ei ole linnustiku uuringu aruandes eeldatud leevendamist vajavat olulist ebasoodsat mõju ning seetõttu ei ole seatud ka meetmeid (nt pesakastide paigaldamine). Planeeritaval alal on tegemist majandusmetsaga, kus toimub aktiivne metsaraie ning sellisele alale pesakastide paigaldamist ei saa arvestada toimiva meetmena. Sealjuures, metsamajandamise mõjud (uuendusraie) on tõenäoliselt tuulikutega võrreldes isegi kriitilisemaks ohuteguriks öönelindude pesakohtadele. Nõustume, et kirjeldatud pesakastide paigaldamine ja linnustiku uuringute läbiviimine võib anda väärtuslikku teavet tuugenite mõjude osas ja omada rakenduslikku väärtust edasiste arenduste jaoks, kuid see väljub antud projekti ulatusest ja võiks olla eeskätt teadusasutuste uurimisrühmadele jaoks huvitavaks väljakutseks.
	1.9.2. KSH lk 107, punkt 8. <i>Tagada, et tuulepargi alal ei vedeleks loomseid jäätmeid. Sellega väheneb oluliselt ala kasutamise intensiivsus röövlindude (eriti merikotkad) poolt.</i> Pole selge, kuidas ja milliste õiguslike vahenditega seda leevendusmeedet ellu viia, näiteks kas tuleks tuulepargi ala arvata jahimaade hulgast välja?	Nõustume, et meetme elluviidavus on küsitav. Arvestades, et hukkunud kariloomi loodusesse viia ei ole lubatud (käideldakse vastavalt Põllumajandus- ja Toiduameti antud tegevusloale) ja muud võimalikud (hukkumised liikluses ja jahijäätmed) juhud on pigem väga väikese mahuga ja ei ole hästi ette ennustatavad ega ka seadusega reguleeritud, siis ei ole võimalik hukkunud loomade sattumist loodusesse täpsemalt reguleerida. Selle riskifaktori osas efektiivseid lisameetmeid rakendada pole võimalik. Seega loobume KSH-s sellest meetmest. Küll aga seame

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
		kompensatsiooniks kohustusliku meetmena (eelnevalt oli soovituslik meede) tehniliste lahenduste kasutamise, mis võimaldavad aktiivset tuulikute juhtimist lindudega kokkupõrgete vähendamiseks. Meede aitab vältida mõju merikotkastele.
	1.9.3. KSH lk 107, punkt 9. <i>Tuulepargi territooriumile ja lähiümbrusse ei tohi rajada rändlindudele toitumiseks sobivaid põllukultuure (nt mais, taliteraviljad jmt), mis on lindudele atraktiivsemad, kui (looduslikud) rohumaad.</i> Leevendusmeede nõuab pikaajalisi (20-30 aastat) kokkuleppeid piirkonna maaomanikega, mis ei pruugi olla saavutatavad. Lisaks vajab meede selgituseks kaarti või täpsemat kirjeldust, et üheselt mõista, millisele alale kõnealuseid põllukultuure ei rajata.	Täpsustame meedet ja lisame KSH aruandesse kaardi, kus näidatud asukohtades on meetme kohaselt tungivalt soovituslik mitte kasvatada rändlindudele sobivaid põllukultuure (nt mais, taliteraviljad jmt). Selleks on vajalik kohalikul omavalitusel maaomanikuga sõlmida vastavad lepingud.
	1.9.4. KSH lk 107, punkt 10 - <i>Arvestades tuuleparkide järjest suurenevat hulka ja nende kumulatiivset mõju linnustikule, oleks looduskaitsest seisukohast juba planeerimise faasis mõistlik kaaluda ka täiendavate aktiivsete tehnoloogiate kasutuselevõttu. Kaasajal on juba välja töötatud või aktiivses arenduses mitmeid lahendusi, mis võimaldavad aktiivset tuulikute juhtimist lindudega kokkupõrgete vähendamiseks.</i> Nõustume, et antud küsimusega tuleb tuuleparkide planeerimisel tegeleda, kuid linnustiku uuring, KSH aruanne ega ka seletuskiri täpsemalt antud kaalutlusi ei sisalda.	Selgitame, et automaatsüsteemide kasutamine oli esialgselt kavandatud nõ soovitava meetmena. Arvestades, et kõik esialgselt linnustiku kokkupõrkeriski vähendamiseks kavandatud meetmed ei ole just hõlpsasti rakendatavad ning eemaldati seetõttu KSH-st (vt tabeli p 1.9.2), kuid eeskätt merikotka jaoks on siiski vajadus riske minimeerida, siis seati automaatsüsteemide kasutamine KSH's kohustusliku meetmena. Tegemist on tehnilise lahendusega, mille täpsemaks käsitlemiseks või kaalutlemiseks KSH täpsusastmes vajadus puudub. Seega, täpsustasime meetme sõnastust KSH aruandes ja seadsime meetme kohustuslikuna.
	1.10. KSH lk 98 ning ka seletuskiri lk 31 käsitlevad mõju rohevõrgustikule. Asukoha eelvaliku ja KSH I etapi aruandes on ala 2 ja 2a mõju rohevõrgustikule üldjoontes käsitletud ning on esitatud teatud soovitusel. Siiski leiame, et KSH ega seletuskiri ei sisalda lõplikku analüüsi, kas tuulepargi detailne lahendus on vastavuses Pärnu maakonna planeeringus (või alal kehtivas üldplaneeringu) rohevõrgustiku toimimise tagamiseks seatud tingimustega (sh looduslike alade osatähtsuse miinimumkriteeriumitega).	Arvestasime märkusega ja täiendasime aruannet.
	1.11. KSH lk 99 - <i>Seoses tuulikute ja nendega seotud juurdepääsuteede ning montaažiplatside rajamisega on vajalik tuulepargi maa-alale jäävate maaparandussüsteemide</i>	Tuulepargi detailne lahendus maaparandussüsteemide ümberehitust ei lahenda ning seetõttu ei ole võimalik KSH-s analüüsida ümberehituse projekti mõju märgade elupaikade

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
	ümber ehitamine.... Palume analüüsida, kas kirjeldatud ümberehitamisega kaasneb täiendav mõju märgade elupaikadega seotud loomastikule (nt kahepaiksetele) ning kas on põhjendatud rakendada ebasoodsat mõju vähendavaid või korvavaid ehituslikke lahendusi. Või on KSH lk 107 kirjeldatud meetmed 14 ja 15 asjakohased ja piisavad ka kahepaiksetele heade elutingimuste säilitamisel.	loomastikule. Detailse lahenduse seletuskiri toob välja, et alale kavandatud tuulikud jäävad mitmele maaparandussüsteemi alale, mistõttu on vajalik süsteemide rekonstrueerimine ning selle käigus on tuleb tagada, et ümbruskonna olemasolev maaparandussüsteemi reguleeriv võrk jääks nõuetekohaselt toimima ka pärast planeeringualal muudatuste tegemist. Maaparandusehitiste rekonstrueerimisel tuleb projekteerimistingimuste taotlus, ehitusloa taotlus ja ehitusprojekt ning kasutusloa taotlus ja ehitusdokumendid esitada Põllumajandus- ja Toiduametile. Vastavalt vajadusele saab konkreetsele maaparandusprojektile koostada KMH eelhindangu, kus mõjusid märgade elupaikade loomastikule vastavalt projektile saab täpsustada. KSH ekspertgrupp leiab, et kuna planeeritaval alal ei ole väärtuslikke looduslikke märgalasid ja teada ei ole ka nt kahepaiksete vm märgade elupaikade loomastiku esinemist (nt ei ole registreeritud leiukohti ega vaatlusi, kuigi kahepaiksete esinemine alal selle teadmise alusel ei saa välistada), siis ei saa eeldada olulist ebasoodsat mõju ja KSH täpsusastmes ei ole põhjust teemat täpsustada.
	1.12. KSH lk 109 ja ka seletuskirja lk 37-38 on välja toodud ettepanekud seire osas. Leiame, et ettepanekud linnustiku ja nahkhiirte seire osas on toodud liialt üldisena. Peamised seiratavad näitajad ja seiremeetodid tuleks siiski KSH-s ja planeeringus parimale olemasoleva teadmisel tuginedes määrata, mida saab aja jooksul täiendavate teadmiste ja praktikate alusel seire läbiviimisele eelnevalt täpsustada. Samuti palume täpsustada linnustiku seire kavandatavat kestvust – kas märgitud 2 aastast seireperioodi tuleks viia läbi kahel järjestikusel aastal peale tuulepargi valmimist või pikema aja jooksul (nt 5 aasta jooksul)?	Täname märkuse eest ja täiendame KSH seire osa, täiendustega saab tutvuda KSH ptk 8.
2. Kaitseministeerium e-kiri 08.06.2024	2.1. Kaitseministeerium on tutvunud esitatud dokumentatsiooniga ja kooskõlastab vaikimisi nimetatud kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu detailse lahenduse ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu.	Täname tagasiside eest.

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
3. Maa-amet 14.05.2024 kiri nr 6-3/21/13749-17	3.1. Joonise <i>Elektriliinide ühendusskeem</i> kohaselt kattub planeeritud põhimõtteline elektri maakaabelliin Mustu-Nõmme liivamaardlaga (registrikaart nr 182). Seletuskirjas „Lääneranna valla tuuleparkide eriplaneeringu detailne lahendus aladele 2 ja 2a“ on peatükis 4.7 <i>Tehnovõrgud ja -rajatised</i> märgitud (tsiteerin): „Täpne elektri- ja sidevarustuse lahendus tuleb anda projektiga. Projekteerimisel tuleb arvestada eriplaneeringu I etapi tingimustega, millega arvestati ka käesolevas põhimõttelises lahenduses“. I etapi aruande peatükis 1.4 <i>Kavandatavate tuuleparkide ühendamise põhivõrguga</i> on toodud (tsiteerin): „Võimalusel kasutada olemasolevaid tehnilise taristu koridore või nende vahetut lähedust. Eesmärgiks on vältida täiendava tehisobjekti poolt põhjustatavat sekkumist looduslikku keskkonda ja vähendada maa koormamist läbi erinevate kaitsevööndite;“. Kui põhimõtteline elektri maakaabelliin jääb kattuma Mustu-Nõmme liivamaardlaga, siis palume lisada seletuskirja selgituse, miks ei ole mõistlikku alternatiivset asukohta, mis ei kattu Mustu-Nõmme liivamaardlaga. Alternatiivselt on võimalik küsida Kliimaministeeriumi nõusolek ja ehitada taastuvat energiaallikat kasutava elektrienergia tootmiseseadmega seonduv taristu tähtajaliselt kuni 35 aastaks Mustu-Nõmme liivamaardla alale. Kuna Maa-ametile ei ole teada lõplik lahendus, kas elektri maakaabelliin jääb kattuma Mustu-Nõmme liivamaardlaga või mitte, siis hetkel Maa-amet ei ole küsinud Kliimaministeeriumi nõusolekut. Maa-amet nõustub 06.05.2024 kirjaga nr 2024/8-11/550-1 esitatud dokumentidega tingimusel, et seletuskirja „Lääneranna valla tuuleparkide eriplaneeringu detailne lahendus aladele 2 ja 2a“ täpsustatakse vastavalt eeltoodud märkustele. Esitatud kujul on planeering vastuolus MaaPS §-ga 14.	Tingimusega arvestatakse ja see lisatakse planeeringu seletuskirja.

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
	Maavarale juurdepääs halveneb, kui maardlate aladele seatakse kaevandamist piiravaid tingimusi, mille järgi toimides pole võimalik maavara kaevandada, näiteks kui kaevandamisloa omaja ei saa realiseerida kaevandamisloaga antud õigusi või kui kaevandamine muutub piiravate tingimuste tõttu märkimisväärselt keerulisemaks võrreldes olemasoleva olukorraga. Palume täpsustada seletuskirja „Lääneranna valla tuuleparkide eriplaneeringu detailne lahendus aladele 2 ja 2a“ vastavalt eeltoodud märkustele ning edastada peale täpsustuste tegemist kooskõlastamiseks Maa-ametile.	
4. Muinsuskaitseamet 13.05.2024 kiri nr 1.1-7/2602-12	4.1. Muinsuskaitseamet kooskõlastab Lääneranna valla tuuleparkide eriplaneeringu detailse lahenduse aladele 2 ja 2a ning keskkonnamõju strateegilise hindamise teise etapi aruande.	Täname tagasiside eest.
5. Päästeamet 14.05.2024 kiri nr 7.2-3.4/2627-2	5.1. Päästeseaduse § 5 lg 1 p 7 alusel annab Päästeameti Lääne päästekeskus kooskõlastuse Hendrikson ja Ko OÜ poolt koostatud töö nr 21004000 Lääneranna valla tuuleparkide eriplaneeringu detailse lahenduse KSH aruanne aladele 2 ja 2a tuleohutusosale. Päästeameti Lääne päästekeskuse kooskõlastamine on sisult menetlustoiming. Üldjuhul saab haldusmenetluse toimingut vaidlustada koos haldusaktiga (sisulise otsusega) - antud juhul on vaide või kaebuse esitamine võimalik pärast Lääneranna Vallavalitsuse otsust.	Täname tagasiside eest.
6. Regionaal- ja Põllumajandusministeerium 06.06.2024.2024 kiri nr 14-3/2251-1	6.1. Detailse lahenduse seletuskirja peatükis 3 „Vastavus strateegilistele (planeerimis)dokumentidele“ on välja toodud, et vastavalt I etapi KSH aruandele tehti eriplaneeringuga ettepanek muuta kehtivat Lääne maakonnaplaneeringut 2030 + ning Pärnu maakonna planeeringut, kuna kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku käigus välja valitud alad paiknevad väljaspool Lääne maakonnaplaneeringu 2030+ lisas 5 („Lääne maakonnaplaneeringu teemaplaneering “Tuuleenergeetika”“)	Ettepanekuga arvestatakse ja planeeringu seletuskirja lisatakse vastav lõik: Käesoleva kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu lahendusega tehakse ettepanek muuta Pärnu maakonnaplaneeringut, kuna kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku käigus välja valitud alad 2 ja 2a paiknevad väljaspool maakonnaplaneeringuga määratletud elektrituulikute arenduspiirkondi ja -alad. Maakonnaplaneeringu sisendiks olnud tuuleenergeetika teemaplaneeringud, millega määrati tuuleenergeetika arenduspiirkonnad ja -alad, on nüüdseks üle 10 aasta vanad. Võrreldes teemaplaneeringu lahenduse väljatöötamise ajaga on

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
	ning Pärnu maakonna planeeringu lisa 6 („Pärnu maakonna planeeringu tuuleenergeetika teemaplaneering“) määratletud elektrituulikute arenduspiirkondi ja -alasid. Pärast Pärnu ja Lääne maakondade tuuleenergeetika teemaplaneeringute kehtestamist on muutnud nii reaalne olukord füüsilises keskkonnas kui ka täienenud teadmised tuuleenergeetika vajaduse ja mõjude osas, samuti on arenenud tehnoloogia. Eelnevalt tulenevalt oli uute alade määramine otstarbekas ja vajalik. PlanS § 95 lõige 81 kohaselt võib kohaliku omavalitsuse eriplaneeringuga teha ettepaneku maakonnaplaneeringu muutmiseks. PlanS § 121 lõike 3 punkt 3 kohaselt heakskiidu andmise otsustamisel valdkonna eest vastutav minister või tema volitatud ametnik annab maakonnaplaneeringu muutmise ettepanekut sisaldava planeeringu puhul nõusoleku maakonnaplaneeringu muutmiseks või keeldub nõusoleku andmisest. Kuna heakskiit antakse eriplaneeringu detailsele lahendusele, siis palume tuua selgelt välja maakonnaplaneeringu muutmise põhjendatud ettepaneku. Ministeerium saab otsustada maakonnaplaneeringu muutmiseks nõusoleku andmise koos eriplaneeringu detailsele lahendusele heakskiidu andmisega.	oluliselt muutunud reaalne olukord füüsilises keskkonnas ja täienenud teadmised tuuleenergeetika vajaduse ja mõjude osas, samuti arenenud tehnoloogia. Eesti pikaajaline siht on tasakaalustada kasvuhoonegaaside heide ja sidumine hiljemalt 2050. aastaks ehk vähendada selleks ajaks kasvuhoonegaaside netoheide nullini, mis tähendab järk-järgult eesmärgipärast majandus- ja energiasüsteemi ümberkujundamist ressursitõhusamaks, tootlikumaks ja keskkonnahoidlikumaks. Eesmärgiks on teha otsustavaid samme, et tõsta taastuvenergia osakaalu ja kiirendada sellega seonduvat asjaajamist. Vabariigi Valitsus on seadnud eesmärgiks, et Eesti saaks toota 2030. a sama palju taastuvelektrit kui on meie aastase tarbimise kogumaht^[3]. Eestis on taastuvelektri eesmärgi saavutamiseks prioriteet tuuleenergial. Tuuleenergia on suurima kasvupotsentsiaaliga ja tuuleparkide rajamine kulutõhus viis toota Eestis taastuvelektrit. 2030. a-ks seatud eesmärgi täitmiseks tuleb rajada maismaale vähemalt 1 GW võimsuse ulatuses tuuleparke. Vastavalt strateegiale <i>Eesti 2035</i> on aastaks 2050 Eesti konkurentsivõimeline, teadmistepõhise ühiskonna ja majandusega kliimaneutraalne riik, kus on tagatud kvaliteetne ja liigirikas elukeskkond ning valmisolek ja võime kliimamuutuste põhjustatud ebasoodsaid mõjusid vähendada ja positiivseid mõjusid parimal viisil ära kasutada. Kehtiv <i>energiamaajanduse korralduse seadus</i> sätestab muuhulgas taastuvenergia edendamise põhimõtted ja koostamisel on <i>Energiamaajanduse arengukava aastani 2035</i>. Nimetatud arengukava üldeesmärgiks on igakülgset tegeleda energia pakkumise ja nõudluse väljakutsetega, suunata energiamajanduse turupõhist arengut, arvestades kliimapolitika eesmarke ning tagada energiapuulgeolek, minimeerides ühiskondlikke kulusid ning maksimeerides energiamajandusest saadavat ühiskondlikku kasu. Üldeesmärgi saavutamiseks on püstitatud kolm alameesmärki: energiapuulgeoleku tagamine; energia kättesaadavuse ja taskukohase hinna tagamine ning energeetika keskkonnasäästlikkuse tagamine. Arvestades eeltoodut ehk vajadusega täita Eesti riigi poolt võetud kliimaeesmarke, on maakonnaplaneeringu muutmine täiendava tuuleenergeetika ala lisamise näol põhjendatud, vajalik ja otstarbekas.

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
	6.2. KSH aruande eelnõu peatükis 6.1.1 „Asustus ja maakasutus ja visuaalne mõju“ on kirjeldatud, et tuulepargist ca 2 km kaugusel paikneb Mäli tuulepark. Kahe tuulepargi vahel omakorda paiknevad piirkonna kõige tihedama asustusega asulad: Helmküla ja Varbla küla. Mūra koosmõju võib esineda eelkõige Helmküla ja Varbla küla territooriumil kahe tuulepargi vahele jäävates elamupiirkondades, kuna läänesuunast mõjutavad ala Mäli tuulikud ja idasuunast kavandatav tuulepark. Koosmõju hindamise alapeatükis (lk 41) on toodud, et ala 2 puhul tuleb tuulepargi ala planeerimisel arvestada ka olemasoleva 4 tuulikuga Mäli tuulikupargis (olemasolevad tuulikud jäävad oluliselt lähemale müratundlikele eluhoonetele, kui kavandatavad tuulikud) ning seega tuleb välja töötada meetmed ja tingimused, mis minimeerivad võimaliku mūra koosmõju tekke kahe tuulepargi vahelistes elamupiirkondades. Üheks võimalikuks meetmeks kavandatavas tuulikupargis on nt mūra normide mõistes kõige kriitilisemal ajaperioodil (öine aeg vahemikus 23.00–7.00) teatud tuulikute välja lülitamine (teoreetilist koosmõju põhjustavate tuulesuundade korral) või vaiksemale töörežiimile ümberlülitamine (kaasaegsed tuulikud on üldjuhul varustatud vastava automaatse reguleerimissüsteemiga). Eriplaneeringu detailse lahenduse seletuskirja peatükis 4.11.12 „Leevendavad meetmed“ aga Mūra alapeatükis nimetatud teemat käsitletud ei ole. Palume seletuskiri üle vaadata ning lisada mūra koosmõju tekke vältimiseks vajalikud meetmed	Selgitame, et detailse lahenduse meetmete peatükk kajastab kõiki meetmeid täpselt vastavalt KSH meetmete peatükis (ptk 7) toodule. Viidatud KSH ptk 6.1.1 on tõesti teema toodud koos kirjelduste ja muu taustaga täpsemalt välja. Samas sõnastatakse meetmed mūra peatüki lõpus (alapeatükis <i>Kokkuvõtte ja tingimused edaspidiseks</i>) kokkuvõtlikult ja sealt edasi on need samas sõnastuses kantud nii KSH ptk 7 meetmete loetellu kui ka detailse lahenduse seletuskirja. Sisuliselt kajastab seletuskiri vajalikku meedet ja täiendamise vajadus puudub.
	6.3. KSH aruande peatükis 7 „Leevendavad meetmed“ ning eriplaneeringu detailse lahenduse seletuskirja peatükis 4.11.12. „Leevendavad meetmed“ on toodud, et KSH soovib kaaluda tuulikule nr 17 juurdepääsu rajamist tuuliku nr 16 juurde viivalt teelt nii, et ei killustataks väärtusliku põllumajandusmaa massiivi (suunates juurdepääsutee väärtusliku põllumajandusmaa massiivi idaservast). Kindlasti	Selgitame, et tööprotsessis lahendust kaaluti ja paigutati tee kinnistu serva põllumaale. Tulenevalt aga asjaolust, et tuuliku püstitamiseks ja hooldamiseks tuuliku ümber hõivatav maa oleks sel juhul siiski samuti alles jäänud, oleks sellise lahenduse korral väärtuslikku põllumaad kokkuvõttes ulatuslikumalt hõivatud ja killustamist sisuliselt samuti ei vähendataks. Seetõttu osutus kavandatav lahendus paremaks, kui soovitusel pakutu.

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
	tuleb aga tagada ligipääsud selliselt, et kõikidele heina- ja põllumaadele oleks maaharjatel olemas juurdepääs ja rajatav tuulikute taristu (nt teed või kraavid) seda ei takistaks. Vastavalt joonisele 42 on aga tuulikutele 16 ja 17 juurdepääsuteed kavandatud põllumaa keskelt. Palume lahendus veelkord üle vaadata ning kaaluda tee asukoha muutmist ja planeerida teed säästliku maakasutuse põhimõtet järgides nii, et teed põllumaid ja kinnistuid ei killustaks vaid kulgeksid põllumaa servades. 6.4. KSH aruande peatükis 7 „Leevendavad meetmed“ ning eriplaneeringu detailse lahenduse seletuskirja peatükis 4.11.12. „Leevendavad meetmed“ punktis 7 toodud meede tekitab küsimusi – Suurendada rootorite visuaalset kontrasti rootori ühe laba või kõigi labade osaliselt mustaks värvimise kaudu. Erinevatel nõupidamistel/seminaridel on tuulikutootjate ja arendajate poolt jäänud kõlama väide, et seda meetet ei ole erinevatel põhjustel võimalik rakendada (värvi püsimine labal, labade ebaühtlane kuumenemine päikese käes, suurenev visuaalne häiring inimestele jms). Palume täpsustada, kas sellist meetet on võimalik ja vajalik ka tegelikult rakendada. 6.5. Planeerimisest lühtuvalt tuleb planeeringu koostamisse kaasata isikud, kelle õigusi planeering võib puudutada ja isikud, kelle huve planeering võib puudutada. Seaduses ei ole täpsustatud, millised need isikute õigused ja huvid on. Kohalik omavalitsus peab igakordselt otsustama, milline planeeringuga määratud tingimus võib maaomaniku õigusi ja huve puudutada. Eelkõige on vajalik jälgida, kas ja mil määral seatavad maakasutus- ja ehitustingimused ning väärtuste kaitseks määratud tingimused kitsendavad omandi senist kasutust. Seega tuleb planeeringu koostamisse kaasata näiteks planeeritava maa-ala, samuti planeeringualaga piirneva kinnisasja, samuti kinnisasja koormava piiratud asjaõiguse omanikud ja teised kinnisasjade omanikud, kelle senist maakasutuse õigust planeering kitsendab (ehk välistab senise õiguse kasutamise osaliselt või täielikult, seab õiguse	Lisame selle selgituse ka KSH aruandesse ptk 6.1.1 ning selguse mõttes leevendavaid meetmeid kokkuvõttesse peatükki (ptk 7) seda soovitus ei kannu. Selgitame, oleme teadlikud, et rootorite visuaalse kontrasti suurendamise meetod (labade mustaks värvimine) ei ole hetkel praktikas levinud meetod ja ei pruugi olla nii lihtsasti rakendatav, kui esmapilgul tundub. Leiame, et lähtudes ettevaatusprintsibist on siiski soovitatav meetme rakendamist kaaluda, arvestades, et on viiteid, et selliselt märgistatud tuulikud aitavad vältida merikotkaste kokkupõrkeid. Ka KeA on oma tagasiside kirjas soovitanud, kui võimalik, seda meetet kasutada (vt tabeli p 1.9.1.). Ettepanekuga arvestatakse ja edasises planeeringu menetluses kaasatavate ringi suurendatakse kuni 3 km kauguseni kavandatavast tuulikust.

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
	kasutamisele täiendavaid tingimusi või raskendab oluliselt õiguse kasutamist). Maismaa tuuleparkide planeeringu puhul tuleb lisaks tuulepargile arvestada ka elektriühenduse ja teede paiknemist ning seda, et keskkonnatasude seaduse § 553 lõike 2 järgi ulatub keskkonnahäiring 250 m kõrguse ja sellest kõrgema tuuliku puhul 3 km kaugusele tuuliku torni keskpunktist. Seega tuleb planeeringu koostamisse kaasata isikud kuni 3 km kauguseni kavandatavast tuulikust.	
7. Terviseamet 16.05.2024 kiri nr 9.3-1/24/2760-6	7.1. Terviseameti Lääne regionaalosakond on tutvunud esitatud planeeringumaterjalidega ning kooskõlastab Lääneranna valla tuulikuparkide eriplaneeringu detailse lahenduse aladele 2 ja 2a ning keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) teise etapi aruande. Amet on nõus, et lõpliku tuuliku mudeli väljavalimisel ja paigutuste fikseerimisel, tuleks läbi viia täpsem müra ja varjutuse modelleerimine ning samuti hinnata mitme tuulepargi koosmõju, et tuuleparkide vahelises elumupiirkonnas ei halveneks elukeskkonna tingimused.	Täname tagasiside eest.
8. Transpordiamet 31.05.2024 kiri nr 7.2-1/24/5848-9	Võttes aluseks ehitusseadustiku (EhS) ja planeerimisseaduse (PlanS) kooskõlastame Lääneranna valla tuuleparkide eriplaneeringu detailse lahenduse aladele 2 ja 2a ning keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) teise etapi aruande järgnevatel tingimustel: 8.1. planeeringu seletuskirja osa 4.5 täiendatakse ning peale lauset „Tuulikute teenindamiseks vajalike mahasõitude kavandamisel riigiteelt tuleb nõuded ristumiskoha projekti koostamiseks taotleda Transpordiametilt“, lisatakse lause: „Tulenevalt Transpordiameti nõuetest võib riigitee ristmike asukoht ja geomeetria võrreldes planeeringus toodud lahendusega muutuda“; 8.2. planeeringu seletuskirja osa 4.7 täiendatakse ning lisatakse osa lõppu lause: „Tehnovõrkude rajamisel riigitee piirides tuleb EhS § 99 lg 3 alusel ehitusprojekt kooskõlastada Transpordiametiga“;	Tingimusega arvestatakse ja see lisatakse planeeringu seletuskirja. Tingimusega arvestatakse ja see lisatakse planeeringu seletuskirja.

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
	8.3. planeeringu seletuskirja osa 4.13.2 täiendatakse ning lisatakse lause: „Lennundusseaduse § 35 lg 61 alusel tuleb tuulikute ehitusprojektid kooskõlastada Transpordiameti lennundusteenistusega“. Kooskõlastus kehtib kaks aastat kirja välja andmise kuupäevast. Kui kohaliku omavalitsuse eriplaneering ei ole selleks ajaks kehtestatud, siis palume esitada see Transpordiametile lähteseisukohtade uuendamiseks.	Tingimusega arvestatakse ja see lisatakse planeeringu seletuskirja.
9. Kliimaministeerium 10.06.2024 kiri nr 7-15/24/2298-2	9.1. Kliimaministeerium kooskõlastab nimetatud eriplaneeringu detailse lahenduse ja KSH aruande, kuid palume arvestada järgmiste märkustega. Korrigeerida KSH aruande sissejuhatuse peatükis (lk 5) teise lõigu esimest lauset ja sõnastada see järgmiselt: „Tuuleparkide arendamise vajadus tuleneb strateegias „Eesti 2035“ seatud eesmärgist minna üle kliimaneutraalsele energiatootmisele ning saavutada kõikide sektorite üleselt kliimaneutraalsus aastaks 2050“. Samuti korrigeerida planeeringu seletuskirja ptk 4.1 lk 16.	Täname tagasiside eest, korrigeerime KSH aruannet ja planeeringu seletuskirja.
	9.2. KSH aruande ptk 10 <i>Koostöö ja kaasamine</i> (Tabel 10-1, lk 116) on Kliimaministeeriumi kohta märgitud, et <i>annab seisukoha Eesti Vabariigi omandis KliM valitsemisel olevate maaüksuste (mille volitatud asutuseks on Maa-amet) osas. Ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse § 15 lõike 1 kohaselt maareformi seaduse § 31 lõikes 2 sätestatud maa omanik planeerimisseaduse tähenduses.</i> Juhime tähelepanu, et märgitud info käib Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi kohta ning nende valitsemisalas on alates 01.07.2023 Maa-amet. Korrigeerida tabelit vastavalt.	Täname tagasiside eest, korrigeerime aruannet.
10. Lääne-Nigula vald 05.06.2024 kiri nr 7-1/24-23-2	10.1. Vaadanud üle Lääneranna valla tuuleparkide eriplaneeringu detailse lahenduse aladele 2 ja 2a ning keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu nõustub Lääne-Nigula Vallavalitsus nimetatud dokumentides	Täname tagasiside eest, teadmiseks võetud.

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
	toodud põhimõtete ja järeldustega. Edaspidise koostöö tegemisel palume planeerimisseaduses ettenähtud teated saata Lääne-Nigula Vallavalitsusele e-posti aadressil: vv@laanenigula.ee.	
11. Advokaadibüroo Ristal Keba Partnerid kiri 06.06.2024 (kaasatavate Ilona Garder, Hendrik Ülpre, Rando Alberg, Taivo Tambre, Virge Tambre, Angelika Portsmouth, Monika Hale esindaja)	11.1. Kaasatud isikud leiavad, et pigem annavad KSH aruande eelnõus välja toodud asjaolud alust asuda seisukohale, et alale 2 ja 2a kokku 20 tuuliku püstitamine ei ole võimalik, mistõttu tuleks eelnõusid alade 2 ja 2a osas, kas oluliselt täpsustada või siis tuginedes PlanS § 97 lg 1 p 1 eriplaneeringu koostamine lõpetada, sest KSH aruandes on hetkel välja toodud asjaolud, mis kaasatud isikute hinnangul välistavad sellises mahus planeeringu elluviimise tulevikus. KSH eelnõus on õigesti välja toodud, et kavandatavast tuulepargist ainult ca 2 km kaugusel paikneb Mäli tuulepark, mistõttu hakkaksid tulevikus kahe tuulepargi vahel omakorda paiknema piirkonna kaks kõige tihedama asustusega asulat: Helmküla ja Varbla küla. KSH menetluses on mõiste "keskkonnamõju" tähendus laiem, kui vaid looduskeskkonnale avaldatav mõju. KSH-s hinnatakse mõju nii loodus-, sotsiaal-, majandus- kui ka kultuurilisi keskkonnaaspekte arvestades. Analüüsi sellele kohta, kuidas mõjub alale 2 ja 2a tuulepargi ehitamine Helmküla ja Varbla küla rahvastikule KSH eelnõust ei leia. Ilmselt ei ole seda oluliseks peetud, sest Lääneranna Vallavalitsus on juba üsna pikalt teinud toiminguid selle nimel, et valla rahvaarv väheneks ja uusi elanikke ei lisanduks ja lapsi ei sünniks. Lisaks on võetud ka eesmärgiks, et lastega pered ära koliks. Parim viis seda saavutada, ongi koolide sulgemine ja külades elavate laste koolitee võimalikult pikaks teha ja vanematele ka rahaliselt kulukaks. Eelnõus on ka välja toodud, et eeldatavalt võib kinnisvara väärtus tuulepargi ehituse tõttu langeda kuni 12%. Kinnisvara	Selgitame, et viidatud PlanS § 97 kohaselt võib kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamise korraldaja kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise lõpetada eelkõige juhul, kui koostamise käigus ilmnevad asjaolud, mis välistavad planeeringu elluviimise tulevikus. Lääneranna tuulealade 2 ja 2a detailse lahenduse koostamisel ega KSH läbiviimisel ei ole ilmnenud asjaolusid, mis välistaksid planeeringu elluviimise. KSH hindab tegevusi kõiki seadusega ettenähtud aspektides (sh ka asjakohast mõju külade rahvastikule – vt aruandes teemad „mõju sotsiaalsetele vajadustele ja varale“, „Asustus ja maakasutus ja visuaalne mõju“ jm) ning ühelgi juhul ei ilmnenud ka leevendamatu olulist ebasoodsat mõju. Samas leidis tööpoolset mitmeid aspekte, mis vajasid leevendamist, nagu ka oma kirjas välja toote.

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
	väärtuse langemise põhjuseks on ennekõike asjaolu, et tuulepargi tõttu ei ole piirkond elamiseks enam nii atraktiivne ja meeldiv kui enne, sest lisanduvad täiendavad häiringud (müra, visuaalne reostus, varjutus). Kui piirkond ei ole elamiseks meeldiv, väheneb ka elanike arv. 11.2. Tuulikuparkide puhul sõltub müra levik tundlike elamualadeni eelkõige tuule kiirusest ja suunast, õhuniiskusest ning õhukihtide soojuslikust kihistumusest, samuti maastiku eripäradest (pinnarelieefist, taimestiku olemasolust, veekogudest). On selge, et paljudest tuulikutest koosneva tuulepargi müratase (ning vastavalt ka vajalik puhverala suurus) on suurem üksikutuuliku omast. Lisaks on KSH eelnõus üheselt välja toodud, et müra levik sõltub ka tuulikute võimsusest. Seetõttu esimese asjaoluna tuleb jällegi välja tuua, et 20 tuulikuga tuulepargi ehitamisel ei saa lugeda piisavaks puhversooniks 1km, vaid selleks tuleb lugeda suurem ala. 1km puhversoon on kohaldatav olukorras kui ehitatakse 1 või 2 tuulikut. Lisaks on müra leviku seisukohalt suur vahe, kas tuuliku võimsuseks on nt 2,5 MW, 6,2 MW või koguni 7,2 MW. On täiesti ebaloogiline leida, et nende kõigi puhul ja olenemata tuulikute arvust saab piisavaks lugeda kui puhveralaks jääb üksnes 1 km. Oleme korduvalt juba antud menetluses varasemalt rõhutanud asjaolu, et 1km puhversoon ei ole antud juhul arvestades planeeritud tuulikute kõrgust, võimsust ja arvu ning juba olemasolevaid Mäli tuulepargi tuulikuid piisav, kuid kahjuks on seda asjaolu siiani lihtsalt ignoreeritud. Ainukese asjaoluna väideti varasemas menetluses KSH aruande koostaja esindaja poolt, et tuulikud ei tule kohe tuulepargi ala piiridele, mistõttu lubati, et kindlasti jääb puhverala tegelikkuses suurem. Esitatud KSH eelnõud kahjuks	Planeeringus ja KSH aruandes ei lähtuta järgalt 1 km puhvertsoonist, eelkõige hinnatakse mõju vastavust asjakohastele keskkonnanõuetele (nt müra normtasemed). 1 km puhverala näol on tegemist tuuleparkide eriplaneeringu asukohavaliku (st eelnevas) etapis kasutatud kriteeriumiga põhimõtteliselt tuulenergia arendamiseks sobivate alade valimiseks. Mõju hindamise detailses etapis (ja käesolevas KSH aruandes) lähtutakse konkreetsest mõjust ning vajadusel nähakse ette leevendavad meetmed ka kaugemal kui 1 km asuvaid eluhooneid silmas pidades. Antud juhul ei jää ühtegi eluhoonet vahetult 1 km puhverala piirile. Üksikud eluhooned jäävad 1,1...1,3 km tsooni (nt Piha külas), kuid nt Helmküla tihedamalt asustatud elamualade piirkond jääb enam kui 1,4 km kaugusele lähimatest kavandatavatest tuulikute ning Varbla külas enam kui 2 km kaugusele. Seega lähtutakse mõju hindamisel konkreetsest mõju suurusest, mitte varasemates planeeringu etappides kasutatud indikatiivsetest kriteeriumitest. Kuna planeeringuga ei fikseerita ühte konkreetset tuuliku tüüpi (mudelit), on lõplikul tuulikutüübi väljavalimisel vajalik teostada täpsem müra modelleerimine, mis arvestaks konkreetse tuuliku andmeid (tuuliku mudel, mõõdud ja müraandmed) ning täpset paigutust. Samuti tuleb täpsemalt üle vaadata tuulikute öise töörežiimi ja/või tööaja piirangute küsimus. Lõpliku tuuliku mudeli välja valimisel (nt ehitusloa menetluse raames) tuleb välja töötada detailsed meetmed ja tingimused (nt teatud ajal kavandatavate tuulikute väljalülitamine ja/või vaiksemale töörežiimile ümberlülitamine), mis tagavad öiste müra normtasemete nõuete täitmise lähimates elamupiirkondades ning minimeerivad võimaliku müra koosmõju esinemise (öisel ajal) piirkonnas asuvate olemasolevate tuulikutega.

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
	eeltoodud lubadust ei kinnita. Nii on kohe alade piiridele paigutatud tuulikud nr 4, 7, 8 19 ja 20 (vt nt joonis 4-3). Kaasatud isikud leiavad, et tuulikute kaugus elamutest ja õuealast peaks antud juhul olema vähemalt 2-3 km, mistõttu tuleks selles osas KSH eelnõud täiendada ja vähendada lubatavate tuulikute arvu oluliselt. Prantsuse Meditsiiniakadeemia soovitusel on (kuni 2.5 MW) tuulikute minimaalne distants eluasemeteni 1.5 km. Osad eksperdid soovivad isegi 1.5 miili (2,4 km). Antud juhul soovitakse aga ehitada tuulikud võimsusega 6.2 MW või koguni 7.2 MW. Asjaolu, et tuulikule võimsusega 2.5 MW, 6.2 MW või 7.2 MW ei saa kohalduda sama puhversoon leiab kinnitust ka KSH eelnõus endas. Nii on KSH eelnõus joonisel 6-4 toodud mürakaardilt näha, et 20 Vestas V162-6200 MW tuuliku rajamise korral ei ulatu väidetavalt normtasest ületav müra (40dB) lähimate elamuteni, kuid juhul kui rajatakse 20 Vestas V172-7200 MW tuulikut, siis jäävad juba üsna paljud elamud normtasest ületava müra alla (vt joonis 6-5). Seega on KSH eelnõuga üheselt tõendatud, et võimsamate tuulikute puhul ei ole 1km puhversoon piisav. Samas mingeid järeldusi ja konkreetseid ettepanekuid selles osas KSH eelnõus ei tehta, mistõttu on eelnõu puudulik. Väita, et selle vältimiseks saab tarvidusele võtta meetmeid, mis selguvad hilisema menetluse käigus ei ole piisav. Kuna aluseks on võetud halvim olukord, siis ei ole mürakaartide koostamisel arvestatud ka atmosfääris müra levimise iseärasustega. Näiteks vaikusel öödel või päevadel on tihti maapinnal väga väike tuulekiirus, samas 200 m kõrgusel võib see olla kordi suurem ja sel juhul on tuulikumüra tänu vaikselle maapealsele foonile kosta	KSH aruandes on välja toodud, et kuna kavandatakse üha kõrgemaid tuulikuid, siis võib tuule kiirus tuuliku rootori kõrgusel ja maapinnal (inimese kõrgusel) olla küllaltki erinev ning maapinnal lähedal suhteliselt tuulevaikse olukorra puhul võib tuulik siiski töötada. Vastavalt võib ka suhteliselt vaikselt ilma korral (maapinna lähedal) tuuliku müra selgesti tajutav ning kuuldav olla. Inimeste taju seisukohast võib oluliseks pidada just suhteliselt vaikselt loodusliku mürafooniga õhtuid ja öid olukorras, kus tuulikud siiski töötavad (kuna torni kõrgusel esineb piisav tuul) ning tuuliku müra võib piirkonna üldises foonis selgemalt domineerida. Samas saavad normidega võrdlemise seisukohast siiski määravaks aruandes kasutatud arvutusmetoodikaga saadud tulemused (ning vastavad mürakaardid), mis on saadud Kliimaministeeriumi soovituslikku arvutusmetoodikat kasutades. KSH raames teostati müraarvutused erinevate parameetritega tuulikute kohta (sh erineva kõrgusega tuulikud) ning aruandes esitamiseks valiti suurima mõjuga olukorrad (nt müra puhul madalama torni kõrgusega tuulik, varjutamise ja visuaalse mõju korral aga suurema kõrgusega tuulik). Lisame sellekohase selgituse ka KSH aruande teksti. Müraarvutuste puhul olid erineva torni kõrguse korral arvutustulemused suhteliselt sarnased ning kuna aruandes on juba esitatud 8 erinevat mürakaarti siis ei peetud täiendavate kuid vähem informatiivsete kaartide lisamist vajalikuks.

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
	tunduvalt kaugemale, tugevamalt ja häirivamalt kui arvuti tarkvara poolt arvutatud on. KSH eelnõu on puudulik ka seetõttu, et müra leviku modelleerimisel lähtuti planeeringus kavandatuga võrreldes oluliselt väiksemast torni kõrgusest väites, et arvutuslikult esineb maapinna lähedal mõnevõrra suurem müratase just madalama torni korral. Nii on müra modelleerimisel aluseks võetud 6.2 MW võimsusega tuulikute puhul torni kõrgus 119 m ja 7.2 MW võimusega tuuliku puhul torni kõrguseks 114 m, samas kui planeeringuga kavandatakse kuni 200 m kõrgust torni. KSH eelnõus väidetakse, et arvutuslikult suurt erinevust ei esine mõnekümne meetrise torni kõrguse muutmise ning müra leviku arvutustulemuste vahel, samas nimetatud asjaolu ei ole millegagi tõendatud. Ilmselgelt ei saanud olla ju raske panna seetõttu juurde ka mürakaarti andmetega, kus müra leviku modelleerimisel oleks aluseks võetud 200 m torni kõrgus. Samuti rääkides 200m tornist või 114m tornist ei räägi me tuulikute, mille kõrguste erinevuseks jääb üksnes mõnikümmend meetrit. Pigem me võrdleme siiski omavahel tuulikuid, kus üks on teisest 2 korda kõrgem. Seega ei pruugi mürakaardid olla adekvaatsed ja tegelikkuses võib normtaset ületav müra levida oluliselt kaugemale, sest üheks müra vähendavaks asjaoluks on ju selle neeldumine looduse vormidesse (pinnas, taimestik, mets, kõrgustikud). Kaasatud isikud leiavad, et alale 2 ja 2a uue tuulepargi ehitamise välistab ka Mäli tuulepargi olemasolu. KSH eelnõus on üheselt välja toodud, et sellisel juhul oleksid enamus Helmküla elamutest oluliselt normtaset ületava müra mõjuvallas ning seda nii olukorras kui ehitatakse 6.2 MW tuulikud kui ka 7.2 MW tuulikud (vt KSH eelnõu joonised 6-8 ja 6-9).	

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
	11.3. KSH eelnõus on tuulikutest tekkivat varjutust hinnatud spetsiaaltarkvaraga WindPRO ning varjutuse kestuse kaardid on koostatud nii maksimaalse teoreetilise varjutamise kohta kui ka realistlikke olusid arvestades. Mõlemal juhul kinnitab KSH aruanne talutavaks peetava tasemete ületust. Arvutustulemused näitavad, et modelleerimisel aluseks olnud parameetritega tuulikute (nt rootori diameeter 175 m, torni kõrgus 200 m) ning kavandatava tuulikute arvu ja paigutuse korral on tuulikupargi ümbruses mitmetes elumupiirkondades selgelt ületatud nii soovituslik teoreetilise maksimaalse varjutamise ajalise kestuse väärtus (30 tundi aastas) kui ka realistlikele oludele vastav soovituslik väärtus (8 tundi aastas). Eeltoodud tulemusi aluseks võttes on KSH eelnõus asunud seisukohale, et kavandatava planeeringulahenduse korral tuleb mitmete tuulikute puhul teatud ajahetkedel rakendada töörežiimi piiravaid meetmeid vältimaks ülenormatiivse varjutamise esinemist lähimatel elumualadel. Eelnõus väidetakse, et kuna varjutamise kui häiringu hindamisel on võimalik väga täpselt välja tuua varjutamise tekkimise kellaajad ja kuupäevad, siis on ebasoovitava varjutamise ilmnemisel (vastav vajadus esineb ainult päikesepaistelisel päeval) võimalik konkreetsed tuulikud lühiajaliselt välja lülitada (kaasaegsed tuulikud on üldjuhul varustatud vastava automaatsüsteemi seadistamise võimalusega) ning ebasoovitava mõju ilmnemist on võimalik vältida. Puudutatud isikud eeltoodud seisukohaga ei nõustu, sest Eesti seadusandluses puuduvad normid, mis käsitleks lubatud varjutamise kestust ühel hoonestusalal. Seega puudub haldusorgan ja ka õiguslik alus, kes saaks nõuda tuulepargi omanikult nimetatud kohustuse täitmist või rikkumisest hoidumist, sest mingeid sanktsioone või meetmeid selles osas ei ole võimalik rikkuja suhtes rakendada. Lubades püstitada tuulikud jäävad mõjualasse jäävad elanikud sellisel juhul täielikult tuulepargi arendaja meelevalda, sest neil puudub mistahes õiguslik kaitse.	Planeeringus sätestatud tingimused on planeeringu realiseerimisel ning tuulepargi opereerimise ajal kohustuslikud ka juhul, kui seadusandluses täpselt samade tingimuste täitmist ei ole üheselt välja toodud. Kuna antud juhul on ilma leevendavaid meetmeid rakendamata (ehk tuulikuid ebasoovitava varjutamise ilmnemise ajal välja lülitamata) mitmetes piirkondades ületatud planeeringus eesmärgiks seatud varjutamise väärtused, peavad kavandatavad tuulikud omama automaatset tuulikute väljalülitamise süsteemi. Vastav sõnastus ning tingimused vaadatakse KSH aurandes üle, tagamaks, et nõuded oleks üheselt mõistetavad. Kindla tuulikutüübi väljavalimisel (nt ehitusloa menetluse raames) tuleb teostada täpsem varjutamise modelleerimine ning kõigi tuulikute puhul detailselt käsitleda varjutamise põhjustamise võimalikke kellaaegu ja kuupäevi, mis võiks olla aluseks ülenormatiivse varjutamise (olemasolevate ja kavandatavate tuulikute vahelisele alale jäävates elumupiirkondades täiendava varjutamise mõju) tekkimise kellaajal varjutamist tekitava tuuliku ajutiseks seiskamiseks (küll ainult päikesepaistelisel päeval) ning välja tuleb töötada vastav tuulikute töötamise (seiskamise) täpne ajagraafik.

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
	Liiga üldine ja pinnapealne on ka KSH eelnõus toodud väide, et üldjuhul on tuulikud varustatud vastava automaatsüsteemi seadistamise võimalusega. Samas ei ole toodud välja lahendust olukorra kohta, mis saab siis kui vastav süsteem siiski puudub või ei ole seda võimalik rakendada (näiteks vajalik on, et süsteem arvestaks samaaegselt mitme piiranguga, kuid see ei ole võimalik). Mitmest tuulikust ja millises asukohas tuleks sellisel juhul loobuda, ei ole eelnõus välja toodud.	
	11.4. Kokkuvõtvalt võib KSH aruandest välja lugeda, et aladele 2 ja 2a tuulikute paigaldamise korral vajaksid tuulikud lisameetmete rakendamist põhimõtteliselt kõigi häiringute tõttu (müra, varjutuse, nahkhiirte hukkumise vältimise, rändlindude ja ohustatud linnuliikide kaitse jms asjaolude tõttu). Mitmel juhul on ainukeseks tõhusaks meetmeks tuulikute töö seiskamine. Seetõttu on arusaamatu, miks ikkagi vägisi proovitakse alale 2 ja 2a tuulikute püstitamist lubada kui KSH aruandest saab üheselt järeldada, et pigem on ala sobimatu, sest täiendavate meetmete rakendamise, kontrollimise ja täitmise kohustus on niivõrd kõrge, et muudab antud piirkonda tuulikute ehitamise otstarbekuse pigem küsitavaks. KSH aruandest võib välja lugeda, et kindlasti esineb olukordi, kus tuulikud peavad seisma päeval varjutuse tõttu, siis öösel nahkhiirte tõttu ning teatud juhtudel ka müra tõttu. KSH aruande materjalid kinnitavad, et olukorrad kus tuulikud varjutuse tõttu peavad seisma päeval, seejärel öösel nahkhiirte tõttu ja seejärel müra tõttu ei ole mingid üksikud korrad aastas, vaid võivad olla üsna sagedased ja ka pikaajalised. KSH aruanne on puudulik ka seetõttu, et selles ei ole välja toodud versiooni lahenduse kohta kui täiendavaid meetmeid ei rakendata. Selgusetuks jääb, kas sellisel juhul KSH aruanne üldse näeb ette võimalust alale 2 ja 2a tuulikute ehitamist ja millises mahus. Seetõttu kaasatud isikud leiavad, et ala 2 ja 2a	Selgitame, et laiemas pildis on Eestil kui Euroopa Liidu liikmel eesmärk edendada taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutuselevõttu. Eestis on taastuvelektri eesmärgi saavutamiseks prioriteet tuuleenergia. Strateegias „Eesti 2035“ on seatud eesmärk minna üle kliimaneutraalsele energiatootmisele ning saavutada kõikide sektorite üleselt kliimaneutraalsus aastaks 2050. Lääneranna valla tuuleparkide eriplaneeringu I etapis valiti alad 2 ja 2a välja kui tuuleparkide rajamiseks sobivad alad (s.t nõ muudel aladel olid erinevad tuulikuid välistavad asjaolud). Arvestades vajadusega täita Eesti riigi poolt võetud kliimaeesmäärke, on käsitletavate tuuleenergeetika alade detailne planeerimine põhjendatud. Ala 2 ja 2a KSH käigus selgus tõesti mitmeid aspekte, mille puhul ei saa olulist ebasoodsat mõju ilma leevendavate meetmeteta välistada ja mille puhul on seega vajalik leevendavate meetmete rakendamine. Kui leevendavaid meetmeid aruandes käsitletud kujul rakendada, siis see välistab olulise ebasoodsa mõju tekke, mistõttu ei saa väita, et ala on tuulepargi rajamiseks ebasobiv.

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
	ei ole sobiv tuulepargi rajamiseks ning eriplaneering tuleks selle ala osas lõpetada.	
12. Eraisik (Taivo Tambre) kiri 03.06.2024	12.1. On aeg jällegi vanu asjatoimetusi arutada, sest ega enne uusi tegema või hakata, kui eelmised lõpetatud. Sama võib öelda Teie uue tuulepargi projekti kohta. Panite Mäli tuulikud JOKK – skeemiga üles ja loodate nüüd, et rahvas järjekordselt reha otsa komistab. Mõelge väga sügavalt, mida Te teete uutele põlvkondadele. Suude sulgemine konfidentsiaalsus lepingutega ei aita enam, kui hakkab vaimseid –ja füüsilisi tervisehäireid ilmnema. Paljud kohalikud ei tea, millele nad tegelikult oma allkirja annavad, sest Teie mesijutt on kõrvad kurdiks teinud. Siiski on olnud kuulda arvamusi Pootsi suure tuulepargi kahjulikkusest tervisele just müra poolest. See on positiivne, sest inimesed on hakanud ise mõtlema. Meil ei ole praeguseks muutunud: tuugenid vehivad edasi nii päeval kui öösel ja neid on kellegi arvates ikka veel vähe siinkandis. Harva, kui on vaikne ja müratekitajaid tahetakse juurde ehitada. Isegi oma kinnisvara ei saa enam korraliku hinna eest müüa, sest kes tuleb ostma maja tööstuspiirkonda. Just selleks Te tahate Varbla puhkerajooni muuta. Valla ladvik kõnnib nõõrimööda ja täidab vaid ühe eraisiku ärihuve, keerates kõik, mis oli siiani normaalne, pea peale. See ei ole innovaatiline, pigem korruptsiooni moodi. Pean tunnistama, et kohut käima ma Teiega ei hakka, kuid arvamust võin väljendada. Olen vastu Teie praegusele uuele ja ka vanadele tuulikute arendustele. Jää on hakanud liikuma ja ma ei ole enam üks, kes nii arvab. Palun oma kirjale vastust või ettepanekuid, kuidas edasi.	Täname arvamuse avaldamise eest. Kuuludes Euroopa Liitu, on Eestilgi eesmärk edendada taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutuselevõttu. Eestis on taastuvelektri eesmärgi saavutamiseks prioriteet tuuleenergial. Strateegias „Eesti 2035“ on seatud eesmärk minna üle kliimaneutraalsele energiatootmisele ning saavutada kõikide sektorite üleselt kliimaneutraalsus aastaks 2050. Lääneranna valla tuuleparkide eriplaneeringu I etapis valiti alad 2 ja 2a välja kui tuuleparkide rajamiseks sobivad alad. Arvestades vajadusega täita Eesti riigi poolt võetud kliimaeesmäärke, on käsitletavate tuuleenergeetika alade detailne planeerimine põhjendatud.
13. Eraisik (Rannar Soosalu) kiri 19.05.2024	Olles tutvunud eriplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande ja detailse lahendusega sedastan järgnevat. 13.1. Käesolevaga eemaldada MOONUSE (kü 86302:002:0238 ja 86301:001:0375) kinnistu eriplaneeringu alast. Kinnistule ei ole lubatud laiendada ohutsooni, muud tuulikuarenduseks vajaliku tehnorajatise kaitsevööndit või muid tuulikuala piiranguvööndi võimalikke kitsendusi vms.	Täname arvamuse avaldamise eest. Moonuse (kü 86302:002:0238 ja 86301:001:0375) kinnisasi ei asu Lääneranna valla tuuleparkide eriplaneeringu eelvaliku alal ja nimetatud kinnisasjale ei ole kavandatud põhimõttelist elektri maakaabelliini koridori jmt.

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
	Eemaldada kinnistult maakaablite ühenduse koridorid. Kinnistule ei ole lubatud planeerida muid kommunikatsiooni ja/või tehnovõrke. Planeeritavad piirangud takistavad minul kui maaomanikul vabalt omandit vallata ja tegeleda oma investeeringuga, milleks on konkreetsest metsatükist lähtuv majandustegevus, st metsa majandandamine, selle noorendamiseks vajalik istutustegevus ja hooldustööd, ja seetõttu piiravad minu ettevõtlusvabadust, eraomandi kasutamist ja eraelu puutumatust. Mistahes eriplaneeringust tuleneva mõju, piirangute, tehnovõrkude planeerimisega jne tõttu ei saa ma nõustuda allolevatel põhjustel: - neil on otsene mõju maaomaniku varade väärtusele; - maaomanikule ei ole ette nähtud kompensatsiooni/hüvitise meetmeid piirangute talumiseks; - planeeritavad piirangud teenindavad kellegi teise ärihuve. Kokkuvõttes, planeeritud maa kasutamise mistahes piirangud ei võimaldaks minul erasikuna oma omandit enam sihtotstarbeliselt kasutada, sh lähtuvalt investeeringust ja selle sihtotstarbest metsa majandada ja piirangutest tulenevalt väheneks oluliselt ka kinnistu väärtus. Tulenevalt eeltoodust eemaldada kinnistu arendusalast, eemaldada igasugused maakaabli koridorid vms.	
14. Sunly AS kiri 10.06.2024	Lääneranna Vallavolikogu 14.05.2020 otsusega nr 197 algatati Lääneranna vallas elektrienergia tootmiseks rajatavatele tuuleparkidele sobivate arendusalade leidmiseks, tuulepargi ja selle toimimiseks vajaliku taristu kavandamiseks kohaliku omavalitsuse eriplaneering (edaspidi EP) ning planeeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine (edaspidi KSH). Planeeringu algatamise taotlejaks oli Laanenurga Tuuliku OÜ.	Täname Lääneranna valla tuuleparkide eriplaneeringu detailse lahenduse eelnõule ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruandele alade 2 ja 2a kohta esitatud arvamuse eest. Käesolevaga vastame Teie arvamusel ja ettepanekutele. 1. Märkite, et EP ala 2 ja 2a detailne lahendus ei ole koostatud objektiivsetel alustel, kuna detailne lahendus on koostatud üksnes Laanenurga Tuuliku OÜ maakokkulepetest lähtuvalt ning arvestatud pole AS Sunly arendushuviga. Märkite, et AS Sunly on korduvalt näidanud üles arendushuvi nimetatud alade osas. Lisaks omab Sunly siduvad maakokkuleppeid eelvalikualal nr 2 ja 2a tuulepargi arendamiseks. Täiendavalt jäävad eelvalikuala piiridesse riigile kuuluvad maad. Planeeringulahenduses ei ole toodud ühtegi sisulist põhjust, miks AS Sunly arvamus nimetatud kinnistuid ei ole positsioonide kavandamisel arvestatud.

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
	Lääneranna Vallavolikogu 14.03.2022 otsusega nr 39 kaasati Sunly AS (Sunly) EP ja KSH menetlusse huvitatud isikuna, kellel on põhjendatud huvi EP koostamise ja elluviimise vastu. Lisaks on Vallavolikogu poolt menetlusse kaasatud huvitatud isikutena Irbeni OÜ, Evecon OÜ ning TMV Green OÜ. Lääneranna Vallavolikogu võttis 04.05.2023 otsusega nr 107 vastu EP asukoha eelvaliku ja KSH esimese etapi aruande alade nr 2 ja 2a osas. Sunly on korduvalt näidanud üles arendushuvi nimetatud alade osas, sh näiteks edastanud 15.08.2022 enda arvamus EP asukoha eelvaliku otsuste eelnõude ja KSH esimese etapi aruande osas (2022/8-11/1176-1) ning 12.09.2023 edastanud kohalikule omavalitsusele omapoolse sisendi ala 2 ja 2a detailse lahenduse alusdokumentide koostamiseks. Sunly käesolevaga leiab et, EP ala 2 ja 2a detailne lahendus ei ole koostatud objektiivsetel alustel pidades silmas ruumilise planeerimise üldpõhimõtteid. EP koostamine on jõudnud etappi, mille raames tuleb välja selgitada konkreetset kinnisasjad, kuhu kaalutakse detailse lahenduse kehtestamist ning sellega seoses lahendada ka tuulepargi ehitusõigus. Sunly omab siduvad maakokkuleppeid eelvalikualal nr 2 ja 2a tuulepargi arendamiseks. Täiendavalt jäävad eelvalikuala piiridesse riigile kuuluvad maad. Kohalik omavalitsus ei ole kaalunud ja tasakaalustanud planeeringulahenduse koostamisel erinevaid huve (sh Sunly huve), vaid lahendus on koostatud subjektiivselt Laanenurga Tuulikud OÜ maakokkulepetest lähtuvalt. Samuti ei ole planeeringulahenduses toodud ühtegi sisulist põhjust, miks nimetatud kinnistuid ei ole positsioonide kavandamisel arvestatud. Seetõttu on detailse lahenduse koostamisel rikutud menetlusnorme ning see ei ole olnud õiguspärane.	<i>Seetõttu olete seisukohal, et detailse lahenduse koostamisel on rikutud menetlusnorme ning see ei ole olnud õiguspärane, kuna detailse lahenduse koostamisel ei ole arvestatud AS Sunly arendushuviga. Märkite, et eelvalikuala sees erinevate võimalike alternatiivsete tuulepargi asukohtade kaalumata jätmine on oluline kaalutusviga, mis on aluseks ka EP detailse lahenduse kehtetuks tunnistamiseks.</i> Selgitame, et eriplaneeringut (st detailset lahendust) ei menetleta juhul, kui planeeringu koostamise korraldaja eelarves puuduvad vahendid planeeringu koostamise, koostamise tellimise ja mõjude hindamisega kaasnevate kulude kandmiseks ning planeeringu koostamisest huvitatud isik selliseid kulusid ei kanna (PlanS § 96 lg 2 p 4 ja PlanS § 97 lg 1 p 3). Lääneranna Vallavalitsus koostab detailsed lahendused üksnes asukohas (või asukohtades), kus on olemas kindel arendushuvi ning kus eriplaneeringu koostamist ja mõjude hindamise läbiviimist ning avaliku taristu projekteerimist ja väljaehitamise finantseerimist finantseerib vastava arendushuviga isik. AS Sunly on teadlik sellest, et Lääneranna valla arengukavas, eelarvestrateegias ega eelarves ei ole ette nähtud Lääneranna valla tuuleparkide eriplaneeringu koostamiseks ja tuuleparkide toimimisega seotud taristu ehitamiseks vajalikke rahalisi vahendeid. AS Sunly ei ole väljendanud Lääneranna Vallavalitsusele kindlat arendushuvi aladel 2 ja 2a detailse lahenduse koostamiseks ega sõlminud detailse lahenduse koostamiseks Lääneranna Vallavalitsusega enda arendushuvist lähtuva eriplaneeringu koostamise ja vastava lahendusega kaasnevate mõjude hindamise läbiviimise finantseerimise kokkulepet. Ehkki AS Sunly on kaasatud sarnaselt teistele arendajatele eriplaneeringu menetluses huvitatud isikuna, ei saa huvitatud isikud tulenevalt enda menetluslikult positsioonist eeldada, et nende arendushuvist lähtuva detailse lahenduse koostamisega ja vastava planeeringulahendusega kaasnevate mõjude hindamise läbiviimisega seotud kulud kannab Lääneranna Vallavalitsus või mõni teine huvitatud isik. Juhul, kui menetlusse kaasatud huvitatud isik soovib eriplaneeringu menetluse kaudu enda arendushuvi realiseerida (st saada enda huvidele vastavale objektile ehitusõigust), tuleb vastava detailse lahenduse koostamisega ja detailse lahendusega kaasnevate mõjude hindamisega (sh avaliku taristu projekteerimise ja väljaehitamise) kaasnevad kulud kanda vastava arendushuviga isikul. AS Sunly on avaldanud Lääneranna Vallavalitsusele kindlat arendushuvi ehk taotlenud eriplaneeringu II etapi koostamise jätkamist üksnes aladel 3b, 3, 5 ja 5a, mille osas on AS Sunly sõlminud Lääneranna Vallavalitsusega eriplaneeringu koostamise finantseerimise kokkulepped (leping nr 2024/8-11/111-1, leping nr 2024/8-11/112-1, leping nr 2024/8-11/457-1). Alade 2 ja 2a osas ei ole AS Sunly sellist kokkulepet Lääneranna Vallavalitsusega sõlminud. Alates 2020. aastast on Lääneranna Vallavalitsusele arendushuvi aladel 2 ja 2a detailse lahenduse koostamiseks näidanud üles üksnes Laanenurga Tuuliku OÜ. Laanenurga Tuuliku OÜ on sõlminud Lääneranna Vallavalitsusega aladel 2 ja 2a eriplaneeringu koostamise finantseerimise kokkulepe (26.02.2021). Lähtudes kehtivast finantseerimise kokkulepest on aladel 2 ja 2a detailse lahenduse koostamise ja selle aluseks oleva keskkonnamõjude strateegilise hindamise eesmärk olnud välja selgitada, kas ja millistel

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
	Eelvalikuala sees erinevate võimalike alternatiivsete tuulepargi asukohtade kaalumata jätmine on oluline kaalutlusviga, mis on aluseks ka EP detailse lahenduse kehtetuks tunnistamiseks. Planeeringu koostamise korraldajal on kohustus tagada, et kõigil planeeringu koostamises osalevatel pooltel on võrdne teave ning kõigil osapooltel on võrdne võimalus seisukohtade esitamiseks. Seda põhimõtet ei ole EP ala 2 ja 2a detailse lahenduse koostamisel järgitud ning menetlus ei ole olnud läbipaistev. Kohalik omavalitsus planeeringu koostamise korraldajana ei ole loonud aruteluplatvormi terviklahenduse koostamiseks menetluses olevate poolte vahel ega püüdnudki saavutada kokkuleppeid erinevate huvigruppide vahel. Sunlyt kui huvitatud isikut ei ole kaasatud detailse lahenduse koostamise töökoosolekutele ega aruteludesse ning kogu planeeringulahendus on dikteeritud Laanenurga Tuuliku huvidest. Samuti ei nähtu KSH aruandest sisulisi kaalutlusi konkreetse planeeringulahenduse valimiseks. Kuivõrd kaasamise protsess on olnud puudulik, siis ei ole ka võimalik kontrollida, kas kohalik omavalitsus on teostanud kaalutlusõigust ilma oluliste vigadeta. Lisaks näeb planeerimisseadus ette, et planeering on konkreetse maa-ala kohta koostatav terviklik ruumilahendus sellest, kuidas ala tulevikus parimal võimalikul viisil kasutama peaks. EP asukoha eelvaliku otsusega võeti vastu alad 2 ja 2a (pindala vastavalt 448 ha ja 145 ha, kokku 593 ha) ning otsustati nendele aladele koostada detailne lahendus. Sellest olenemata nähtub planeeringu materjalidest, et juba detailse lahenduse koostamise algstaadiumis on arvestatud üksnes Laanenurga Tuuliku kinnistutega ning indikatiivsete tuulikupositsioonidega, mistõttu pole alade osas koostatud tasakaalustatud terviklahendust.	tingimustel on Laanenurga Tuuliku OÜ arendushuvi aladel 2 ja 2a Laanenurga Tuuliku OÜ poolt konkretiseeritud maaüksustel realiseeritav. Selgitame, et Lääneranna valla tuuleparkide eriplaneeringu menetlus on kahe-etapiline. Esimeses eriplaneeringu etapis viidi läbi üldplaneeringu koostamisega sarnanev menetlus, mille käigus selgitati välja ehitiste ehk tuuleparkide püstitamiseks sobivaimad asukohad (PlanS § 98). Eriplaneeringu esimene etapp lõppes Lääneranna Vallavalikogu 04.05.2023 otsusega nr 107, millega võeti vastu asukoha eelvaliku ja KSH esimese etapi aruanne alade 2 ja 2a, 3, 5 ja 5a osas. Otsuses nr 107 on selgitatud, et kui arendushuvi peaks eriplaneeringu II etapis olema sobivaks tunnistatud eelvalikuala mitmes asukohas, on võimalik Lääneranna Vallavalitsusel kehtestada ühe eelvalikuala sees mitu detailset lahendust (lk 3). Eriplaneeringu teine menetlusetapp (detailsete lahenduste koostamine) algatati vastavalt huvitatud isikute taotlustele ja nende alusel Lääneranna Vallavalitsusega sõlmitud detailsete lahenduste koostamise finantseerimise kokkulepetele. Sellised taotlused detailsete lahenduste koostamiseks esitasid Irbeni OÜ (20.06.2023 taotlus aladel 5a ja 5), TMV Green OÜ (21.06.2023 taotlus alal nr 5) ja Evecon OÜ (30.06.2023 taotlus alal nr 3). Laanenurga Tuuliku OÜ taotles detailse lahenduse koostamist aladel 2 ja 2a enda 20.02.2020 taotluses, milles on konkretiseeritud arendaja jaoks huvipakkuv tuulepargi ala ja nimekiri sellel maa-alal asuvatest maaüksustest (kattuvad sobivaks tunnistatud aladega 2 ja 2a). 01.06.2023 edastas AS Sunly Lääneranna Vallavalitsusele üksnes kinnistuskirja, milles märgiti, et AS Sunly soovib säilitada huvitatud isiku rolli kõigi sobivaks tunnistatud alade ehk ala 2 ja 2a, ala 3, ala 4 ja 5a puhul detailse lahenduse koostamise etapis ning kinnitati, et AS Sunly on valmis kandma detailse lahenduse koostamise ja keskkonnamõjude strateegilise hindamise läbiviimise kulud proportsionaalselt teiste detailse lahenduse koostamisest huvitatud isikutega. Mingit täpsemat informatsiooni AS Sunly poolt kavandatavate objektide iseloomu ja kasutatava tehnoloogia osas planeeringu koostamiseks ja menetlemiseks vajalikul hulgal ja viisil ei edastatud. 10.08.2023 kirjaga nr 2023/8-11/978-1 küsis Lääneranna Vallavalitsus seetõttu kõikidelt detailse lahenduse koostamisest huvitatud isikutelt infot tuuleparkide detailsete lahenduste hanke alusdokumentide koostamiseks. Täpsemalt palus Lääneranna Vallavalitsus huvitatud isikutel esitada: 1) esialgsed eskiisid tuulikute asukohtadega tuuleparkide arendusalade kaupa GIS andmekihina ESRI shape vormingus ning maa kasutusõigust kinnitavad kinnistusraamatu väljavõtted või kokkulepped maaomanikega maaüksuste kohta, kuhu soovitakse tuulikuid püstitada; 2) GIS andmekihina ESRI shape vormingus tuulikute võimalike juurdepääsuteede ja kaablite asukohad elektrivõrguga ühinemiseks ning maa kasutusõigust kinnitavad kinnistusraamatu väljavõtted või kokkulepped maaomanikega; ning 3) muu asjakohase informatsiooni, mis on vajalik detailse lahenduse koostamise alustamiseks. Lääneranna Vallavalitsus märkis, et vastavalt edastatud infole selgitatakse välja, milliseid kinnitatud alasid konkreetsed huvitatud isikud soovivad edasi arendada, et lähtuvalt sellest valmistada ette riigihange ja sõlmida konkreetsete huvitatud isikutega detailsete lahenduste arendamiseks ja finantseerimiseks lepingud.

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
	Alljärgnevalt palub Sunly koostada uus planeeringulahendus alal 2 ja 2a võttes arvesse järgmiseid asjaolusid: 1. 86302:002:0062 (Liimanni), planeeringuala 2a - vastavalt KSH aruandele on kinnistu osaliselt lodukannikese leiukohaks, linnustiku uuringust tulenevaid pesitsusterritooriume alal ei ole ja nahkhiirte uuringu kohaselt asub kinnistu sobivuselt "kollases" tsoonis. KSH aruandes puudub põhjendus, miks ei ole Liimanni kinnistuga planeeringu lõpplahenduses arvestatud. Ala on nii taimestiku, linnustiku kui ka nahkhiirte seisukohast sobiv ja ei ole välistatud tuulikute arendus. Ettepanekukohane tuulik asukohaga X:6481856 ja Y:487253 kattub lodukannikese leiukohaga. Palume lisada siin lõigus nimetatud ettepanekukohane tuulik ja kinnistu sobivate alade hulka ja arvestada sellega lõpplahenduses. 2. 86301:004:0280 (Kalliste), planeeringuala 2a - vastavalt KSH aruandele on kinnistu osaliselt lodukannikese leiukohaks, alal asub väike-kärbsenäpi pesitsusterritoorium ja nahkhiirte uuringu kohaselt asub kinnistu sobivuselt "kollases" tsoonis. KSH aruandes puudub põhjendus, miks ei ole Kalliste kinnistuga planeeringu lõpplahenduses arvestatud. Ala on nii taimestiku, linnustiku kui ka nahkhiirte seisukohast sobiv ja ei ole välistatud tuulikute arendus. Ettepanekukohane tuulik asukohaga X: 6481768 ja Y:486368 kattub lodukannikese leiukohaga. Palume lisada siin lõigus nimetatud ettepanekukohane tuulik ja kinnistu sobivate alade hulka ja arvestada sellega lõpplahenduses. 3. 86301:004:0389 (Hindreku), planeeringuala 2a – vastavalt KSH aruandele on kinnistu planeeringuala ulatuses lodukannikese leiukohaks, linnustiku uuringust tulenevaid pesitsusterritooriume alal ei ole ja nahkhiirte uuringu kohaselt asub kinnistu sobivuselt	AS Sunly edastas 12.09.2023 esialgsed eskiisid tuulikute asukohtadega ja tuulikute võimalike juurdepääsuteede ja kaablite asukohad elektrivõrguga ühinemiseks tuuleparkide arendusalade kaupa (alad 3, 3b, 5, 5a, 2 ja 2a), maa kasutusõigust kinnitavad kinnistusraamatu väljavõtted ning kokkulepped maaomanikega maaüksuste kohta, kuhu sooviti tuulikuid püstitada; sh maakokkulepetega katastrid. Samuti edastasid vastava informatsiooni teised huvitatud isikud (Laanenurga Tuuliku OÜ 11.09.2023; TMV Green OÜ, Evecon OÜ ja Irbeni OÜ 13.09.2023). Vastavalt laekunud infole asus Lääneranna Vallavalitsus sõlmima huvitatud isikutega (v.a Laanenurga Tuuliku OÜ-ga, kellega oli vastav kokkulepe sõlmitud juba 2021. aastal) nende arendushuvidest lähtuvate detailsete lahenduste koostamiseks ja keskkonnamõjude strateegilise hindamise läbiviimiseks finantseerimise kokkuleppeid. AS Sunly sõlmis Lääneranna valla tuuleparkide eriplaneeringu koostamise finantseerimise kokkuleppe Lääneranna Vallavalitsusega üksnes aladel 3b, 3, 5 ja 5a (leping nr 2024/8-11/111-1, leping nr 2024/8-11/112-1, leping nr 2024/8-11/457-1). Alade 2 ja 2a osas ei ole sellist kokkulepet sõlmitud. Lääneranna Vallavalitsusega on aladel 2 ja 2a detailse lahenduse koostamiseks, mõjude hindamise läbiviimiseks, avaliku taristu projekteerimise ja väljaehitamise finantseerimiseks sõlminud kokkuleppe üksnes Laanenurga Tuuliku OÜ. Seega tuli Lääneranna Vallavalitsusel aladel 2 ja 2a detailse lahenduse koostamisel välja selgitada, et kas ja millistel tingimustel on Laanenurga Tuuliku OÜ arendushuvi Laanenurga Tuuliku OÜ poolt konkretiseeritud maaüksustel realiseeritav. Selgitame, et detailse lahenduse koostamine on detailplaneeringuga sarnanev menetlus – detailse lahendusega määratakse püstitatava ehitise ehitusõigus ja lahendatakse muid detailplaneeringule seatud ülesandeid (PlanS § 111 lg 1). Detailse lahenduse alusel kehtestatav eriplaneering on konkreetsele objektile ehitusõigust andev planeering ning see on mõeldud lähiaastate ehitustegevuse aluseks. Eriplaneeringu koostamine eeldab seetõttu kindla arendushuvi olemasolu, sest kohaliku omavalitsuse eriplaneering kaotab kehtivuse, kui seda ei ole asutud ellu viima viie aasta möödumisel kehtestamisest arvates (PlanS § 122 lg 4). Detailne lahendus ning KSH ja selle aluseks olevad uuringud peavad arvestama reaalse arendusega ehk tegevusega, mida huvitatud isik tahab ja on võimeline tehniliselt ellu viima. See eeldab seda, et huvitatud isik väljendab enda huvi eriplaneeringu menetluses piisavalt selgelt ja õigeaegselt, teeb menetluses koostööd (HMS § 38 lg 3) ning finantseerib vastavas asukohas (või asukohtades) enda arendushuvist detailse lahenduse koostamist ja mõjude hindamist (arvestades, et Lääneranna Vallavalitsusel kui planeeringu koostamise korraldajal puuduvad vahendid eriplaneeringu koostamiseks, PlanS § 96 lg 2 p 4 ja PlanS § 97 lg 1 p 3). Vastasel korral võiks tekkida olukord, kus Lääneranna Vallavalitsus kulutab ressursse sellise planeeringulahenduse koostamiseks, mille viie aasta jooksul elluviimise vastu puudub huvi. Lääneranna Vallavalitsusel ei tulnud detailse lahenduse koostamisel asuda eelvalikuala sees abstraktselt kaaluma alternatiivseid tuulepargi asukohti. Tuuleparkide asukohtade kaalumise toimus eriplaneeringu asukoha eelvaliku etapis. Seejuures taotles alade 2 ja 2a osas AS Sunly eriplaneeringu menetluse käigus korduvalt ala 2a laiendamist (ala 2b loomist). Eelvaliku tegemisel kaaluti AS Sunly poolt välja toodud võimalikke asukohti, kuid need ei osutunud sobivaks. Lääneranna Vallavalikogu 04.05.2023 otsuses nr 107 on

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
	“kollases” tsoonis. KSH aruandes puudub põhjendus, miks ei ole Hindreku kinnistuga planeeringu lõpplahenduses arvestatud. Ala on nii taimestiku, linnustiku kui ka nahkhiirte seisukohast sobiv ja ei ole välistatud tuulikute arendus. Ettepanekukohane tuulik asukohaga X:6481986 ja Y:485906 kattub lodukannikese leiukohaga. Palume lisada siin lõigus nimetatud ettepanekukohane tuulik ja kinnistu sobivate alade hulka ja arvestada sellega lõpplahenduses. 4. 86301:004:0042 (Käära), planeeringuala 2a - vastavalt KSH aruandele on kinnistu osaliselt lodukannikese leiukohaks, linnustiku uuringust tulenevaid pesitsusterritooriume alal ei ole ja nahkhiirte uuringu kohaselt asub kinnistu sobivuselt “kollases” tsoonis. KSH aruandes puudub põhjendus, miks ei ole Käära kinnistuga planeeringu lõpplahenduses arvestatud. Ala on nii taimestiku, linnustiku kui ka nahkhiirte seisukohast sobiv ja ei ole välistatud tuulikute arendus. Palume lisada siin lõigus nimetatud kinnistu sobivate alade hulka ja arvestada sellega lõpplahenduses 5. 86302:002:0214 (Männi) - vastvalt KSH aruandele on kinnistu osaliselt määratud natura 9010* elupaigaks ja osaliselt lodukannikese leiukohaks, alal asub händkaku pesitsusterritoorium ja nahkhiirte uuringu kohaselt asub kinnistu sobivuselt “kollases” tsoonis. KSH aruandes puudub põhjendus, miks ei ole Männi kinnistuga planeeringu lõpplahenduses arvestatud. Suurem osa alast on nii taimestiku, linnustiku kui ka nahkhiirte seisukohast sobiv ja ei ole välistatud tuulikute arendus. Ettepanekukohane tuulik asukohaga X:6482126 ja Y:486738 kattub lodukannikese leiukohaga, kuid on väljaspool händkaku pesitsusterritooriumi ja natura 9010* elupaika. Palume lisada siin lõigus nimetatud ettepanekukohane tuulik	selgitatud, et AS Sunly jaoks huvipakkuva maa-ala osas võimaldatakse edaspidi uurida ja läbi viia I etapi hindamine, kooskõlastamine ja avalikustamine, misjärel on võimalik vastu võtta otsus nende sobivuse kohta ning seejärel kaaluda AS Sunly arendushuvi realiseeritavust antud piirkonnas (lk 4). 01.06.2023 väljendas AS Sunly esmakordselt seda, et omab huvi aladel 2 ja 2a detailse lahenduse koostamise vastu. Samas mingeid konkreetseid samme sellele ei järgnenud. AS Sunly sõlmis eriplaneeringu koostamise lepingud üksnes teiste sobivaks tunnistanud alade osas. Alade 2 ja 2a detailse lahenduse koostamisel on arvestatud üksnes Laanenurga Tuuliku OÜ maakasutuskokkulepetega põhjusel, et Laanenurga Tuuliku OÜ on vastava detailse lahenduse koostamist ja mõjude hindamise läbiviimist rahastanud ning võtnud endale kohustuse kanda detailse lahendusega planeeringualale kavandatud avaliku taristu projekteerimise ja väljaehitamise seotud kulud. Laanenurga Tuuliku OÜ omab detailse lahendusega kavandatud tuulepargi taristu aluse maa-ala suhtes kehtivaid maakasutuskokkuleppeid. Lääneranna Vallavalitsus koostab detailsed lahendused üksnes asukohas (või asukohtades), kus on olemas kindel arendushuvi ning kus eriplaneeringu koostamist ja mõjude hindamise läbiviimist ning avaliku taristu projekteerimist ja väljaehitamise finantseerimist finantseerib vastava arendushuviga isik. Selgitame, et detailse lahenduse alternatiivide võrdlus on leitav KSH aruande ptk-s 4.2 ja ptk-s 9. KSH aruandes on alternatiivsete lahendustena käsitletud detailse lahenduse KSH-s tuulepargi rajamist asukohavaliku etapis välja valitud tuulealale 2 ja 2a vs olemasolev olukord. Planeeritava tegevuse allalternatiividena on KSH aruandes käsitletud detailse lahenduse variante tuulealade 2 ja 2a piires (nt tuulikute arv, asukohad; juurdepääsuteede asukohad jm). Detailses lahenduses kavandatud tuulepark on plaanitud eriplaneeringu asukohavaliku etapis välja valitud tuulealale 2 ja 2a. Seega on alternatiivseid asukohti eriplaneeringu ala piires kaalutud juba asukoha eelvaliku etapis. Märgime, et eriplaneeringu menetlus tuleb läbi viia läbi eesmärgipäraselt ja efektiivselt, samuti võimalikult lihtsalt ja kiirelt, vältides üleliigseid kulutusi ja ebameeldivusi isikutele (HMS § 5 lg 2). Menetlusökonoomia põhimõttest (HMS § 5 lg 2) ja menetlusosalise kaasaitamiskohustusest (HMS § 38 lg 3) tulenevalt tuleb huvitatud isikul eriplaneeringu menetluses teha planeeringu koostamise korraldajaga aktiivset koostööd ning väljendada õigeaegselt ja selgelt enda huve. Nende põhimõtetele ei ole kooskõlas detailse lahenduse ja KSH aruande vastuvõtmise eelses menetlusetapis esitatud nõue muuta detailset lahendust selliselt, et koostatakse uus AS Sunly arendushuvist lähtuv detailne lahendus ning seda teise huvitatud isiku kulul. Lisaks ei oleks sisuliselt uue planeeringulahenduse koostamine käimasolevas eriplaneeringu II etapis kooskõlas ülekaaluka avaliku huviga jõuda võimalikult operatiivselt eriplaneeringu kehtestamiseni ja seeläbi taastuenergia kasutuselevõtmiseni. Lääneranna Vallavalitsus on kohustatud eriplaneeringu menetluse läbi viima operatiivselt ja tõhusalt, et aidata kaasa energiaalase hädaolukorra lahendamisele ning varustuskindluse loomisele. Selgitame, et planeerimisseadus ei välista ühel arendusalal mitme detailse lahenduse koostamist. Juhul, kui AS-il Sunly on tekkinud kindel arendushuvi tuuleparkide püstitamiseks aladel nr 2 ja 2a, on AS-il Sunly võimalik esitada Lääneranna Vallavalitsusele aladel nr 2 ja 2a taotlus detailse lahenduse koostamise algatamiseks. Sellisel juhul saaks vald lahendada vastava taotluse, arvestades kõiki asjaolusid, sh avalikku huvi selles osas,

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
	ja kinnistu sobivate alade hulka ja arvestada sellega lõplahenduses. Lisaks taimestiku uuringus on Natura alasid kirjeldatud kui „Natura elupaiga tunnustega ala,“ mille alusel on tehtud välistus. Kas nendel aladel viidi läbi korrektne Natura alade inventuur ja hinnang on lõplik või vajab alles kinnitust? Aruande tekstis on viidatud, et „Natura elupaiga tunnustele vastavad alad kirjeldati vastavalt kehtivale metoodikale“, kuid ei ole lisatud millist kehtivat metoodikat silmas on peetud. Kas hinnang on läbi viidud sellise põhjalikkusega, et Keskkonnaamet saab need Natura elupaikade kihile kanda? 6. 86302:002:0224 (Hindreku), planeeringuala 2a - vastavalt KSH aruandele on kinnistu osaliselt lodukannikese leiukohaks, alal asub öösorri ja rukkiräägu pesitsusterritooriumid ja nahkhiirte uuringu kohaselt asub kinnistu sobivuselt „kollases“ tsoonis. KSH aruandes jääb ebaselgeks, milline on olnud kaalumiskoht, miks on Hindreku kinnistu osas tuulik positsiooniga nr 1 paigutatud just sellisesse asukohta. Ala on nii taimestiku, linnustiku kui ka nahkhiirte seisukohast sobiv ja ei ole välistatud tuulikute arendus. Teeme ettepaneku muuta hetkel planeeringus oleva Hindreku kinnistuga seotud tuuliku asukohta. Uus ettepanekukohane tuulik asukohaga X:6481178 ja Y:487182 kattub vähesel määral lodukannikese leiukoha ja rukkiräägu ning sookure pesitsusterritooriumitega. Linnustiku uuringust tulenevalt ei ole III kaitsekategooria pesitsusterritooriumid tuuliku asukohta välistavaks teguriks. Ka KSH aruandes alternatiivlahenduse B1 korral asuvad Laanenurga Tuulikud OÜ tuulikute positsioonid 7, 14 ja 17 ning riigimaadel asuvad tuulikute positsioonid 5 ja 18 III kaitsekategooria lindude pesitsusterritooriumitel. Kui see nende positsioonide puhul ei ole olnud välistav	et mõistliku ajaga jõutaks vallas taastuveneergetika lahenduste reaalse elluviimiseni ja samuti kõige muu hulgas asjaolu, kas AS Sunly on valmis sõlmima Lääneranna Vallavalitsusega vastava detailse lahenduse koostamiseks ja mõjude hindamise läbiviimise ning avaliku taristu projekteerimise ja väljaehitamise finantseerimise koostöökokkuleppe. 2. <i>Märgite, et EP ala 2 ja 2a detailse lahenduse koostamisel ei ole tagatud kõigile planeeringu koostamisel olevatele pooltele võrdset teavet ja võimalust seisukohtade esitamiseks ning menetlus ei ole olnud läbipaistev. Kohalik omavalitsus planeeringu koostamise korraldajana ei ole loonud aruteluplatvormi terviklahenduse koostamiseks menetluses olevate poolte vahel ega püüdnudki saavutada kokkuleppeid erinevate huvigruppide vahel. Sunlyt kui huvitatud isikut ei ole kaasatud detailse lahenduse koostamise töökoosolekutele ega aruteludesse ning kogu planeeringulahendus on dikteeritud Laanenurga Tuuliku huvidest. Samuti ei nähtu KSH aruandest sisulisi kaalutlusi konkreetse planeeringulahenduse valimiseks. Kuivõrd kaasamise protsess on olnud puudulik, siis ei ole ka võimalik kontrollida, kas kohalik omavalitsus on teostanud kaalutlusõigust ilma oluliste vigadeta.</i> Lääneranna Vallavalitsus on teinud huvitatud isikutega eriplaneeringu menetluses igakülgselt koostööd, et leida kokkulepped Lääneranna Vallavalituse ja tuuleenergeetika arendajate vahel. Kõikidel eriplaneeringu menetlusse kaasatud huvitatud isikutel on olnud võrdne ja ühetaoline võimalus enda arendushuve eriplaneeringu menetluses välja tuua ja kaitsta. Lääneranna valla tuuleparkide eriplaneeringu detailse lahenduse aladele 2 ja 2a ning keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu koostamise menetluses on tagatud avalikkusele ja kõigile huvitatud isikutele tõhus võimalus kaasa rääkida. Eriplaneeringu koostamise jooksul on kõigil võimalik selle kohta jooksvalt arvamusi avaldada (PlanS § 9 lg 2), samuti võimalik osaleda kohe planeeringu vastuvõtmisele järgneval avalikul väljapanekul (PlanS § 118) ja arutelul (PlanS § 119). AS Sunly on väljendanud Lääneranna Vallavalitsusele kindlat arendushuvi üksnes alade 3b, 3, 5 ja 5a suhtes (leping nr 2024/8-11/111-1, leping nr 2024/8-11/112-1, leping nr 2024/8-11/457-1), kuid mitte alade 2 ja 2a suhtes. Juhul, kui AS-il Sunly on tekkinud arendushuvi aladele 2 ja 2a, on AS-il Sunly võimalik esitada Lääneranna Vallavalitsusele taotlus enda arendushuvist lähtuva detailse lahenduse koostamise algatamiseks ja sõlmida vastava planeeringulahenduse koostamiseks ja sellega kaasnevate mõjude hindamise läbiviimiseks (sh avaliku taristu projekteerimise ja väljaehitamise) finantseerimiseks kokkuleppe. 3. <i>Märgite, et planeerimisseadus näeb ette, et planeering on konkreetse maa-ala kohta koostatav terviklik ruumilahendus sellest, kuidas ala tulevikus parimal võimalikul viisil kasutama peaks. EP asukoha eelvaliku otsusega võeti vastu alad 2 ja 2a (pindala vastavalt 448 ha ja 145 ha, kokku 593 ha) ning otsustati nendele aladele koostada detailne lahendus. Sellest olenemata nähtub planeeringu materjalidest, et juba detailse lahenduse koostamise algstaadiumis on arvestatud üksnes Laanenurga Tuuliku kinnistutega ning indikatiivsete tuulikupositsioonidega, mistõttu pole alade osas koostatud tasakaalustatud terviklahendust.</i> Selgitame, et aladel 2 ja 2a algatati detailse lahenduse koostamine Laanenurga Tuuliku OÜ-ga sõlmitud finantseerimise kokkuleppe alusel. Vastupidisel juhul ei oleks detailse

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
	tegur, siis ei ole ka teistel kinnistutel see tuuliku positsioone välistav tegur. 7. 86302:002:0021 (Juhkama), planeeringuala 2a - vastavalt KSH aruandele on kinnistu osaliselt lodukannikese ja hariliku valviku leiukohaks, alal asub öösorri ja muusträhni pesitsusterritooriumid ja nahkhiirte uuringu kohaselt asub kinnistu sobivuselt "punases" tsoonis. Ala on nii taimestiku ja linnustiku seisukohast sobiv ja leevendusmeetmeid rakendades ei ole välistatud tuulikute arendus. 8. 86302:002:0063 (Pealt-Kübareste), planeeringuala 2a – vastavalt KSH aruandele on kinnistu osaliselt määratud natura 9010* elupaigaks, alal asub väike-kärbsenäpi pesitsusterritoorium ja nahkhiirte uuringu kohaselt asub kinnistu sobivuselt "punases" tsoonis. Ala on nii taimestiku ja linnustiku seisukohast sobiv ja leevendusmeetmeid rakendades ei ole välistatud tuulikute arendus. Eelnevalt mainitud kinnistud 86302:002:0021 (Juhkama) ja 86302:002:0063 (Pealt-Kübareste) on planeeringuala 2a idapoolses osas. Ala 2a idaosa metsad on nahkhiirte uuringu maastikuanalüüsi alusel hinnatud nahkhiirte olulisuse seisukohalt klassi 2 – „nahkhiirtele potentsiaalselt väheolulised alad“ ühe erandina, kus on üks metsaosa hinnatud klassi 1 – „nahkhiirtele potentsiaalselt olulised alad“. Sealse registraatori juures, klass 1 metsaosas, oli suvel suurvidevlase arvukus kõrge. See viitab, et piirkonda asustab sel perioodil suurvidevlase koloonia, kes toitub alal erinevates biotoopides. Nahkhiirte uuringus eelnevalt toodud maastiku analüüsi alusel on tegu klass 1 tüüpi metsaga. Seetõttu on aruandes tehtud ka ettepanek – „<u>Soovitame arendusalade hulgast välja arvata arendusala 2a idapoolne osa, kus paikneb suurvidevlase elupaik.</u>“ Kas arutasite nahkhiirte uuringute teostajatega ka ala 2a idapoolse ala	lahenduse koostamist aladel 2 ja 2a algatatud, sest Lääneranna valla arengukavas, eelarvestrateegias ega eelarves ei ole ette nähtud Lääneranna valla tuuleparkide eriplaneeringu koostamiseks ja tuuleparkide toimimisega seotud taristu ehitamiseks vajalikke rahalisi vahendeid (PlanS § 4 lg 2¹, PlanS § 96 lg 2 p 4, PlanS § 97 lg 1 p 3). Detailse lahenduse koostamisel ei tulnud Lääneranna Vallavalitsusel asuda analüüsima kõikide eriplaneeringu menetlusse kaasatud huvitatud isikute arendushuvid realiseerimise võimalikkust aladel 2 ja 2a. Detailse lahenduse alusel kehtestatav eriplaneering on ehitusõigust andev planeering ehk konkreetse ehitusprojekti koostamise ja ehitusloa andmise alus. Detailse lahenduse koostamisel ei kaaluta seega abstraktselt alternatiivseid võimalikke tuulepargi asukohti või abstraktseid arendushuve, vaid detailse lahenduse koostamine algatatakse eesmärgiga välja selgitada, kas ja millistel tingimustel on detailse lahenduse koostamiseks taotluse esitanud arendaja arendushuvi talle huvipakkuval maa-alal realiseeritav (st kas ja mis tingimustel on ehitusõiguse andmine võimalik). Juhime tähelepanu, et niisamuti on Lääneranna Vallavalitsus sõlminud OÜ-ga Plannum, AS-ga Sunly ja OÜ-ga Irben töövõtulepingu nr 2024/8-11/632-1 detailse lahenduse koostamiseks ja mõjude hindamise läbiviimiseks, eesmärgiga selgitada välja AS Sunly ja OÜ Irbeni arendushuvid realiseerimise võimalikkus eelvalikualadel 5a ja osaliselt alal 5. 4. <i>Teete ettepaneku koostada alal 2 ja 2a uus detailne lahendus võttes arvesse AS Sunly poolt arvamuses loetletud kinnistuid (12 katastriüksust) ning lisada ettepanekukohased tuulikud ja kinnistud sobivate alade hulka ja arvestada sellega lõpplahenduses. Märkite, et KSH aruandes puudub põhjendus, miks ei ole AS Sunly poolt nimetatud kinnistutega planeeringu lõpplahenduses arvestatud. Märkite, et AS Sunly poolt pakutud maa-alad on nii taimestiku, linnustiku kui ka nahkhiirte seisukohast sobivad ning seega ei ole välistatud tuulikute arendus.</i> Ettepanekutega ei arvestata. Selgitame, et detailse lahenduse puhul on tegemist detailplaneeringu laadse instrumendiga (mh lahendatakse täpselt samu ülesandeid, mis detailplaneeringuga), mille eesmärk on ehitusõiguse määramine konkreetsele objektile (PlanS § 95 lg 8). Kuna kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamine on n-ö konkreetse objekti põhine planeerimine, ei ole Lääneranna Vallavalitsusel kohustust määratleda selle menetluse käigus omal algatusel tuuleenergeetika arendamise pikemaajalisi põhimõtteid valla territooriumil ja kaardistada kõiki võimalikke alasid, kuhu põhimõtteliselt oleks võimalik mingit tuuleparki püstitada – selline üldine ülesanne on kohalikul omavalitsusel üldplaneeringu koostamisel, mille käigus saab reserveerida mh tuulest elektrienergia tootmiseks sobilikud alad (PlanS § 74 lg 1, § 75 lg-d 1 ja 2), aga ka nt tuuleenergeetika teemaplaneeringu koostamisel. Eriplaneeringu koostamine eeldab kindla arendushuvi olemasolu, sest kohaliku omavalitsuse eriplaneering kaotab kehtivuse, kui seda ei ole asutud ellu viima viie aasta möödumisel kehtestamisest arvates (PlanS § 122 lg 4). Detailse lahenduse alusel kehtestatav eriplaneering on ehitusõigust andev planeering ehk konkreetse ehitusprojekti koostamise ja ehitusloa andmise alus. Huvitatud isiku taotluse alusel algatatud eriplaneeringu menetluses peab seega kohalik omavalitsus välja selgitama, millises asukohas, kas ja millistel tingimustel on huvitatud isiku objekt realiseeritav.

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
	väljaarvamist põhjalikumalt? Äkki 2a idapoolse osa arendus oleks võimalik kui alast välja arvata 1 klassi elupaik, mis on suure tõenäosusega seotud suurvidevlase rohke arvukusega piirkonnas? Samuti on see aruandes sees soovitusena, mitte kindla välistusena. Seetõttu on ka vastukäiv viimane joonis, kus on ala 2a idapoolne osa märgitud alaks „ei“ ehk punasesse tsooni. Samas KSH aruandes alternatiiv B1 detailse lahenduse positsioonide 5 ja 6 vahel olnud püsiregistraatoris “E” tuli välja samuti suur suurvidevlase arvukus, kuid sellele osale alast ei ole tehtud soovitus lahendusest välja jätta vaid on tehtud ettepanek leevendusmeetmeteks. Nahkhiirte uuringus on seetõttu vaja rohkem selgust. Võib-olla on võimalik ka täiendavate leevendusmeetmete rakendamisel ala 2a idapoolses osas tuulikuid rajada. Teeme ettepaneku nahkhiirte uuringu läbiviijatega teha ühe koosoleku ja ala 2a idapoolse osa perspektiiv läbi arutada. Juhul kui ala 2a idapoolses osas on võimalik täiendavaid leevendusmeetmeid arvesse võttes tuuleparki arendada, teeme ka ettepaneku lisada kinnistutele 86302:002:0021 (Juhkama) ja 86302:002:0063 (Pealt-Kübareste) tuulikud. Ettepanekukohased tuulikud on asukohtadega X:6481854 ja Y:487996 (kattub öösorri pesitsusterritooriumiga) ja X:6482336 ja Y:487756. Palume lisada siin lõigus nimetatud ettepanekukohased tuulikud ja kinnistud nahkhiirte ekspertidega toimunud koosoleku järgselt sobivate alade hulka ja arvestada sellega lõpplahenduses. 9. 86301:004:0139 (Ristikivi), planeeringuala 2 – vastavalt KSH aruandele on kinnistu osaliselt taimestiku poolest väärtuslikul alal ja laialehelise neiuvaiba leiukohaks, linnustiku uuringust tulenevaid elupaiku alal ei ole ja nahkhiirte uuringu kohaselt asub kinnistu sobivuselt “rohelises” tsoonis. KSH aruandes puudub põhjendus, miks ei ole Ristikivi kinnistuga planeeringu	AS-il Sunly on võimalik esitada Lääneranna Vallavalitsusele aladel 2 ja 2a taotlus detailse lahenduse koostamiseks ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamiseks lähtuvalt AS Sunly arendushuvist. Sellisel juhul saaks vald lahendada vastava taotluse, arvestades kõiki asjaolusid, sh avalikku huvi selles osas, et mõistliku ajaga jõutaks vallas taastuvenergeetika lahenduste reaalse elluviimiseni ja samuti kõige muu hulgas asjaolu, kas AS Sunly on valmis sõlmima Lääneranna Vallavalitsusega vastava detailse lahenduse koostamiseks ja mõjude hindamise läbiviimise ning avaliku taristu projekteerimise ja väljaehitamise finantseerimise koostöökokkuleppe. Juhul, kui uue detailse lahenduse koostamine ja keskkonnamõju strateegiline hindamine algatatakse, on võimalik selle menetluse raames täpsemalt analüüsida ja välja selgitada, kas ja mis ulatuses on AS Sunly arendushuvi realiseeritav AS Sunly poolt nimetatud maaüksustel. 5. <i>Märgite seoses Männi katastriüksusega (86302:002:0214), et taimestiku uuringus on Natura alasid kirjeldatud kui „Natura elupaiga tunnustega ala,“ mille alusel on tehtud selle kinnistu osas välistus. Tõstatate küsimuse, kas nendel aladel viidi läbi korrektne Natura alade inventuur ja hinnang on lõplik või vajab alles kinnitust ning kas hinnang on läbi viidud sellise põhjalikkusega, et Keskkonnaamet saab need Natura elupaikade kihile kanda.</i> Selgitame, et Männi katastriüksust ei ole käesolevas KSH-s (ja Natura hindamises) sisuliselt hinnatud, kuna detailne lahendus ning KSH ja selle aluseks olevad uuringud peavad arvestama reaalse arendusega ehk tegevusega, mida huvitatud isik tahab ja on võimeline tehniliselt ellu viima. Kõik vajalikud inventuurid ja hindamine viidi nõuetekohaselt ja korrektselt läbi konkreetse arendushuviga kinnistutel (st Laanenurga Tuuliku OÜ poolt konkretiseeritud maaüksustel). Kas ja mis osas välistab Natura elupaiga tunnustega alaga kattuvus Männi kinnistuga AS Sunly huvidele vastavate tuulikute arendamise võimaluse nimetatud kinnistul, on võimalik välja selgitada uue detailse lahenduse koostamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise raames. 6. <i>Märgite, et KSH aruandes jääb ebaselgeks, milline on olnud kaalumiskoht, miks on Hindreku kinnistu osas tuulik positsiooniga nr 1 paigutatud just sellisesse asukohta. Ala on nii taimestiku, linnustiku kui ka nahkhiirte seisukohast sobiv ja ei ole välistatud tuulikute arendus. Teete ettepaneku muuta hetkel planeeringus oleva Hindreku kinnistuga seotud tuuliku asukohta. Uus ettepanekukohane tuulik asukohaga X:6481178 ja Y:487182 kattub vähesel määral lodukannikese leiukoha ja rukkirägu ning sookure pesitsusterritooriumitega. Linnustiku uuringust tulenevalt ei ole III kaitsekategooria pesitsusterritooriumid tuuliku asukohta välistavaks teguriks. Ka KSH aruandes alternatiivlahenduse B1 korral asuvad Laanenurga Tuuliku OÜ tuulikute positsioonid 7, 14 ja 17 ning riigimaadel asuvad tuulikute positsioonid 5 ja 18 III kaitsekategooria lindude pesitsusterritooriumitel. Kui see nende positsioonide puhul ei ole olnud välistav tegur, siis ei ole ka teistel kinnistutel see tuuliku positsioone välistav tegur.</i> Selgitame, et detailse lahenduse koostamise ja KSH eesmärk oli välja selgitada, et kas ja millistel tingimustel on Laanenurga Tuuliku OÜ arendushuvi Laanenurga Tuuliku OÜ poolt konkretiseeritud maaüksustel realiseeritav. Huvitatud isiku reaalne arendushuvi nägi ette

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
	lõpplahenduses arvestatud. Ala on nii taimestiku, linnustiku kui ka nahkhiirte seisukohast sobiv ja ei ole välistatud tuulikute arendus. Ettepanekukohased tuulikud asukohtadega X:6478559 ja Y:486636,8 ning X:6478711 ja Y:487063 ei kattu taimestiku poolest väärtusliku alaga ega laialehelise neiuvaiba leiukohaga. Palume lisada siin lõigus nimetatud ettepanekukohane tuulik ja kinnistu sobivate alade hulka ja arvestada sellega lõpplahenduses. 10. 43001:001:0450 (Põdra), planeeringuala 2a - vastavalt KSH aruandele on kinnistu osaliselt lodukannikese ja hariliku valviku leiukohaks, linnustiku uuringust tulenevaid elupaiku alal ei ole ja nahkhiirte uuringu kohaselt asub kinnistu sobivuselt "kollases" tsoonis. KSH aruandes puudub põhjendus, miks ei ole Põdra kinnistuga planeeringu lõpplahenduses arvestatud. Ala on nii taimestiku, linnustiku kui ka nahkhiirte seisukohast sobiv ja ei ole välistatud tuulikute arendus. Ettepanekukohane tuulik asukohaga X:6481537 ja Y:486938 kattub lodukannikese leiukohaga. Palume lisada siin lõigus nimetatud ettepanekukohane tuulik ja kinnistu sobivate alade hulka ja arvestada sellega lõpplahenduses. 11. 86302:002:0344 (Varbla metskond 112), planeeringuala 2a - vastavalt KSH aruandele on kinnistu osaliselt hariliku valviku ja karukolla leiukohaks, alal asub mustrahni pesitsusterritoorium ja nahkhiirte uuringu kohaselt asub kinnistu sobivuselt "punases" tsoonis. Palume lisada siin lõigus nimetatud kinnistu nahkhiirte ekspertidega toimunud koosoleku järgselt sobivate alade hulka ja arvestada sellega lõpplahenduses. 12. 86301:004:0458 (Varbla metskond 5), planeeringuala 2a - vastavalt KSH aruandele on kinnistu osaliselt karukolla leiukohaks, alal asub sookure, mustrahni, öösorri ja händkaku	tuuliku just sellises asukohas ning uuringute põhjal ega KSH läbiviimisel ei selgunud, et oleks vajadust asukohta muuta. 7. <i>Märgite, et ala 2a idaosa metsad on nahkhiirte uuringu maastikuanalüüsi alusel hinnatud nahkhiirte olulisuse seisukohalt klassi 2 – „nahkhiirtele potentsiaalselt väheolulised alad“ ühe erandina, kus on üks metsaosa hinnatud klassi 1 – „nahkhiirtele potentsiaalselt olulised alad“. Sealse registraatori juures, klass 1 metsaosas, oli suvel suurvidevlase arvukus kõrge. See viitab, et piirkonda asustab sel perioodil suurvidevlase koloonia, kes toitub alal erinevates biotoopides. Nahkhiirte uuringus eelnevalt toodud maastiku analüüsi alusel on tegu klass 1 tüüpi metsaga. Seetõttu on aruandes tehtud ka ettepanek – „Soovitame arendusalade hulgast välja arvata arendusala 2a idapoolne osa, kus paikneb suurvidevlase elupaik.“ Tõstatate küsimuse, kas KSH aruande koostamisel on nahkhiirte uuringute teostajatega arutatud ala 2a idapoolse ala väljaarvamist põhjalikumalt? Äkki 2a idapoolse osa arendus oleks võimalik kui alast välja arvata 1 klassi elupaik, mis on suure tõenäosusega seotud suurvidevlase rohke arvukusega piirkonnas? Samuti on see aruandes sees soovitusena, mitte kindla välistusena. Seetõttu on ka vastukäiv viimane joonis, kus on ala 2a idapoolne osa märgitud alaks „ei“ ehk punasesse tsooni. Samas KSH aruandes alternatiiv B1 detailse lahenduse positsioonide 5 ja 6 vahel olnud püsiregistraatoris "E" tuli välja samuti suur suurvidevlase arvukus, kuid sellele osale alast ei ole tehtud soovitud lahendusest välja jätta vaid on tehtud ettepanek leevendusmeetmeteks. Nahkhiirte uuringus on seetõttu vaja rohkem selgust. Võib-olla on võimalik ka täiendavate leevendusmeetmete rakendamisel ala 2a idapoolses osas tuulikuid rajada. Teeme ettepaneku nahkhiirte uuringu läbiviijatega teha ühe koosoleku ja ala 2a idapoolse osa perspektiiv läbi arutada. Juhul kui ala 2a idapoolses osas on võimalik täiendavaid leevendusmeetmeid arvesse võttes tuuleparki arendada, teeme ka ettepaneku lisada kinnistutele 86302:002:0021 (Juhkama) ja 86302:002:0063 (Pealt-Kübareste) tuulikud.</i> Ettepanekuga ei arvestata. Kirjeldatud ala väärtust hinnati ja soovitused anti KSH käigus koostöös uuringu koostanud nahkhiirte uurijatega. Selgitame, et tegemist on pigem tungiva soovitusena ja see väljendub ka uuringu aruande joonisel, kus on see ala markeeritud punaselt ja legendis on „EI“ (ülejäänud aladel on meetmetega võimalik tuulikuid lubada). Käesoleva KSH koostanud ekspertrühma hinnangul on selles piirkonnas väärtuslikumad elupaigad ja hetkel teadaoleva info põhjal pole KSH hinnangul võimalik Pealt-Kübareste, Juhkama ega muudele kinnistutele ala 2a idapoolsel lahustükil tuulikuid rajada. Nahkhiirtele mõju minimeerimiseks ei näegi detailne lahendus tuulikuid ette selles piirkonnas (ala 2a idapoolne lahustükk). See, kas ja millistel tingimustel võib ala 2a idapoolses osas asuval Juhkama ja Pealt-Kübareste kinnistutel olla AS Sunly arendushuvi realiseeritav (sh millised võiksid olla võimalikud leevendusmeetmed), on võimalik välja selgitada uue detailse lahenduse koostamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise raames. AS-il Sunly on võimalik esitada Lääneranna Vallavalitsusele aladel nr 2 ja 2a taotlus detailse lahenduse koostamise algatamiseks. Sellisel juhul saaks vald lahendada vastava taotluse, arvestades kõiki asjaolusid, sh avalikku huvi selles osas, et mõistliku ajaga jõutaks vallas

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
	pesitsusterritooriumid ja nahkhiirte uuringu kohaselt asub kinnistu sobivuselt “kollases” ja „punases” tsoonis. Ettepanekukohane tuulik asukohaga X:6481219 ja Y:487720 ei kattu ühegi taime leiukoha ega linnu pesitsusterritooriumiga. Ala on nii taimestiku ja linnustiku seisukohast sobiv ja ei ole leevendusmeetmeid rakendades välistatud tuulikute arendus. Palume lisada siin lõigus nimetatud ettepanekukohane tuulik ja kinnistu nahkhiirte ekspertidega toimunud koosoleku järgselt sobivate alade hulka ja arvestada sellega lõpplahenduses.	taastuvenergeetika lahenduste reaalse elluviimiseni ja samuti kõige muu hulgas asjaolu, kas AS Sunly on valmis sõlmima Lääneranna Vallavalitsusega vastava detailse lahenduse koostamiseks ja mõjude hindamise läbiviimise ning avaliku taristu projekteerimise ja väljaehitamise finantseerimise koostöökokkuleppe. 8. <i>Palute edastada keskkonnauuringute aruannete (linnustik, nahkhiired ja taimestik) lisad.</i> Kõik keskkonnauuringud ja nende aruannete lisad, milles nende järeldestele ja tulemustele on KSH aruandes ning detailse lahenduse eelnõu koostamisel tuginetud, on kättesaadavad koos planeeringu materjalidega.
15. Keskkonnaamet 17.07.2024 kiri nr 6-5/24/9540-4	Keskkonnaamet kooskõlastab eriplaneeringu detailse lahenduse eelnõu ja KSH aruande eelnõu tingimusel, et KSH aruandes ning detailse lahenduse eelnõus ja selle lisades tehakse vajalikud muudatused järgmiste märkuste alusel: 15.1 Keskkonnaameti vastuskirja punkti 2 ei ole täidetud. KSH I etapi aruandes on nõutud uuringut, mida hetkel tehtud ei ole. Ilma uuringuta on raske hinnata leevendusmeetmete piisavust. Kui oluline lennukoridor läbib arendusala, siis on vajalik säilitada see koridor ilma tuulikuteta. Paraku ei ole lennukoridorid ilma uuringuta teada.	Kommentaar teadmiseks võetud. Arvestades ka sama kirja viimast punkti (p 15.7 allpool), siis on vajalikud muudatused KSH aruandesse ja detailse lahenduse seletuskirja sisse viidud. Selguse mõttes küsis Lääneranna vallavalitsus Keskkonnaametilt punktide 15.1 ja 15.7 osas seisukoha täpsustamist (23.07.2024 kiri nr 2024/8-11/773-3): Punkti 15.1 sõnastus jääb mõnevõrra üldiseks ja ei selgu, kas ja milliste muudatuste tegemist Keskkonnaamet on silmas pidanud, seda ka punktis 7 öeldut arvestades. Palume Keskkonnaametil sõnastada oma konkreetne seisukoht, kas merikotka osas on KSHsse tehtud täiendused ja antud selgitused piisavad ning KSH ei vaja veelkordset täiendamist? Kas amet nõustub, et merikotka elupaigakasutuse uuring ei anna antud juhul juurde olulist informatsiooni, mis võiks planeeringu lahendust ja hindamise tulemusi muuta ning ei ole seetõttu otstarbekas? Olulised ebasoodsad mõjud merikotkale on välistatud KSH aruandes seatud kohustusliku leevendusmeetme abil (<i>vajaduspõhine tuulikute peatamise automaatsüsteemide nõue</i> (KSH aruande leevendavate meetmete peatükis (Ptk 7 p 9)). Keskkonnaamet täpsustas oma seisukohta (vt allpool 16. Keskkonnaamet 01.08.2024 kiri nr 6-5/24/9540-6)

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
	15.2 Seoses tuulepargi ühendusega Lõpe alajaama on märgitud, et tegemist ei ole tuulepargi detailse lahendusega kehtestatava liinikoridoriga, vaid täpne elektrivarustuse lahendus tuleb anda projekteerimistingimuste alusel koostatava projekti käigus, antud menetlustes toimub vajadusel ka kaabli keskkonnamõju hindamine. Keskkonnaamet nõustub selgitusega. Kuid märgime, et sellisel juhul saame planeeringus kujutatud liinikoridori käsitleda üksnes illustratiivsena ning planeeringu kooskõlastamisel ei anna Keskkonnaamet (eel)kooskõlastust kaabli rajamisele Nätsi-Võlla looduskaitsealal. Nätsi-Võlla looduskaitseala kaitse-eeskiri põhimõtteliselt võimaldab kaitseala valitseja nõusolekul rajada Nätsi-Võlla looduskaitseala Palatu sihtkaitsevööndisse tehnovõrgurajatisi, kui ehitamine ei ohusta kaitse-eesmärkide saavutamist.	Teadmiseks võetud.
	15.3. Märkus detailse lahenduse seletuskirja kohta. Keskkonnaamet juhtis 27.05.2024 kirjas nr 6-/24/9540-2 tähelepanu planeeringualale jäävatele veekogudele ja viimaste kaldal olevale ehituskeeluvööndile. Vastuses ning seletuskirja pt 4.11.7 on kirjeldatud Küti jõe kavandatavat terasprofiilist silda ning on viidatud, et sellisele ehitisele rakendub looduskaitseaduse (edaspidi LKS) § 38 lg 5 p 9 kohane erisus. Sellele Keskkonnaamet vastu ei vaidle. Küll aga märgime, et kui soovitakse veekogude kalda ehituskeeluvööndisse rajada tuulepargi siseseid teid, mis ei kuulu avalikult kasutatavate teede hulka ning mida ei saa arvestada maaparandussüsteemi teenindavaks teeks (millistele kehtivad LKS § 38 lg 5 p 10 ning LKS § 38 lg 4 p 4 kohased erisused), siis sellisel juhul tuleb taotleda tee ehitusalal LKS § 40 lg 4 p 4 menetluses Keskkonnaametilt nõusolek ehituskeeluvööndi vähendamiseks. Praktika kohaselt LKS § 38 lg 5 p 9 kohane erisus ei kata sillale viivate erateede (st avalike teede hulka mitte kuuluvate teede) rajamist.	Märkusega arvestati ja ehituskeelu vööndi vähendamise ettepanek teede ristumiskohtades Küti jõega Männamäe kinnistul (kt 43001:001:1433) ja Metsandi kinnistul (kt 86301:004:0211) on lisatud planeeringu seletuskirja ning kalda kaitse eesmärkidest lähtuv ehituskeeluvööndi vähendamise analüüs on lisatud KSH aruandesse.

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
	15.4 Märkus KSH ptk 7 ning detailse lahenduse seletuskirja pt 4.11.12 kohta – merikotkaid (ning põhjendatud vajadusel teisi ohustatud liike) arvestava automaatset tuulikute peatamist või aeglustamist võimaldava süsteemi rakendamine on piirkonnas möödapääsmatu. Palume meetmetesse ka lisada, et tuulikute ja kaasnevate ehitiste rajamiseks vajalikke raadamistöid ei tohi teha kevadise linnurahu perioodil, seda hoolimata, et planeeringuala metsad ei ole linnustiku-uuringu alusel kõige linnurikkamad.	Märkusega arvestatakse ja meede lisatakse KSH aruandesse ning detailse lahenduse seletuskirja sõnastuses: Tuulikute ja kaasnevate ehitiste rajamiseks vajalikke raadamistöid ei tohi teha kevadise linnurahu perioodil, s.o vahemikus 15.04.–30.06.
	15.5 Täiendav märkus KSH-le – lk 78 on viidatud kassikaku kaitse tegevuskavale, Keskkonnaameti 18.04.2024 korraldusega nr 1-3/24/211 on kinnitatud uus kassikaku kaitse tegevuskava, mis seoses tuulikutega peegeldab töö „Üle-eestiline maismaalinnustiku analüüs“ soovitusi. Kassikaku on KSH-s käsitletud ning alale tuulepargi rajamine liigi teadaolevatesse elupaikadesse ja toitumisaladele ulatuvaid olulisi mõjusid ei suurenda.	KSH aruande teksti korrigeeriti ja viidatakse kehtivale kassikaku kaitse tegevuskavale, lisaks parandati sõnastust ja viidi see kassikaku osas vastavusse uue kehtiva kaitse tegevuskavaga.
	15.6 Täiendav märkus KSH-le – linnustiku uuringus ning KSH aruande algses versioonis (lk 82) nimetati arendusalale lähimat merikotka elupaika Jäärumetsa merikotkaks, korrigeeritud töös Massumetsa merikotkaks. EELIS-es on antud elupaiga (EELIS kood KLO9129760) puhul kasutatud siiski Varbla kohanime.	KSH aruande teksti korrigeeriti ja kasutati Varbla leiukoha(pesa) nime.
	15.7 Märkusena linnustiku uuringu kohta – mis aga puudutab nii konkreetset Varbla merikotka paari kui ka teisi laiemalt, siis on üllatav, et kogu linnustiku-uuringu käigus ei nähtud ühtegi merikotkast, ehkki neid peaks olema mitmeid (vt ka Pärnu ala EOÜ uuringu tulemused). Kui tuulikute seiskamine saab kohustusliku meetmena tingimuseks, siis vastuväiteid Keskkonnaametil ei ole.	Teadmiseks võetud.
16. Keskkonnaamet 01.08.2024 kiri nr 6-5/24/9540-6	Esitasite järelepärimise Keskkonnaameti poolt Lääneranna valla tuuleparkide eriplaneeringu detailse lahenduse aladele 2 ja 2a ning KSH teise etapi aruande kohta esitatud märkustele. Palute selgitada meie 17.07.2024 kirja nr 6-5/24/9540-4 punktis 1 ja 7 esitatud seisukohta. Nõustume, et kirja sõnastus võimaldab tõesti erinevaid arusaamu. Punkt 1 toob	Täname täpsustuse eest. Teadmiseks võetud.

Asutus/isik	Ettepanek/arvamus	Vastus (seisukoht)
	välja, et detailse lahenduse KSH käigus ei ole viidud läbi asukohavaliku etapi KSH-s vajalikuks peetud merikotka elupaigakasutuse uuringut, mistõttu ei ole ka leevendusmeetmena kavandatud nt toitumisaladele suunduvaid tuulikutevabu lennukoridore. Kuna planeering näeb ette kohustusliku leevendusena tuulikute automaatse peatamise süsteemi kasutamist, ei ole linnustikule tekitatava kahju välja selgitamiseks ja vähendamiseks pikaajalised elupaigauuringud tõesti möödapääsmatud. Täpsem elupaigakasutuse uuring oleks vajalik, kui arenduse järgmistes etappides (nt projekteerimine) soovitakse rakendada selle nõude leevendusi (nt tuulikute automaatse peatamise süsteemi rakendamine vaid üksikutel tuulikutel). Seega on Keskkonnaameti hinnangul kohustusliku leevendusmeetme mõju merikotkale piisav ja KSH ei vaja veelkordset täiendamist.	